

MAGYAR
HELSINKI
BIZOTTSÁG

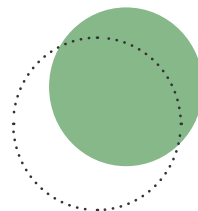
A

jövő

jogvédői

Fiatalok és tanárok bevonása
az emberi jogvédők munkájába

Magyar Helsinki Bizottság / Hungarian Helsinki Committee

Írták: Somogyvári Zoltán, Major Magda és Armstrong Laura

Szerkesztette: Somogyvári Zoltán

Szaklektor: Végh Anna

Design: Mendlik Bálint & Jekli Ágnes - Moiré Kollektíva

Fényképek: Boros András, Magyar Helsinki Bizottság

Tartalomjegyzék

BEVEZETŐ	1
1. A KRITIKAI PEDAGÓGIA HASZNÁLATA A MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG OKTATÁSI TEVÉKENYSÉGE SORÁN	3
2. FIATAL HANGOK A HANGTALANOKÉRT - A MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG FIATALOKBÓL ÁLLÓ CSAPATA	5
2.1. Az ötlet születése és a toborzás	5
2.2. A pályázati eljárás és a pályázók	6
2.3. Egy sokszínű csapat létrehozása	8
2.4. A Fial Hangok a Hangtalanokért tevékenységei	11
2.5. A Fial Hangok a Hangtalanokért képzése	12
2.6. A Fial Hangok által tartott képzések és foglalkozások	13
2.7. Segítség a Helsinki Bizottság kommunikációs munkájában	14
2.8. A Fial Hangok a Hangtalanokért folyamatának értékelése	16
3. TÁRSADALMI RÉSZVÉTEL TANFOLYAM	17
4. EMBERI JOGI TÁBOROK UKRÁN ÉS MAGYAR FIATALOK SZÁMÁRA	21
5. EMBERI JOGI IFJÚSÁGI MENTOROK	24
5.1. Emberi jogi iskolai foglalkozások megvalósítása	24
5.2. A mentorok visszajelzései	27
6. FIATALOK BEVONÁSA EGY CIVIL SZERVEZET MUNKÁJÁBA - AUTONÓMIA, KOMPETENCIA, KAPCSOLÓDÁS	29
6.1. Autonómia	29
6.2. Kompetencia	30
6.3. Kapcsolódás	31
6.4. A Fial Hangok visszajelzései a fiatalok bevonásáról	31
6.5. Összegzés	33
7. TANÁROKKAL FOLYTATOTT MUNKÁNK	34
7.1. Középiskolai tanárok kétnapos képzése	34
7.2. A tanárok bevonása a Helsinki Bizottság további tevékenységeibe	36
8. GYAKORLATOK GYŰJTEMÉNYE	37

Bevezető

A Magyar Helsinki Bizottság 1989 óta azért dolgozik, hogy jogi segítséget nyújtson azoknak, akiknek az állami szervek megsértették az emberi jogait. A pereskedés mellett a kezdetektől fontos számunkra az is, hogy hírt adjunk ezekről a tevékenységeinkről. Egyrészt évről évre egyre hatékonyabban kommunikálunk a szélesebb társadalom felé azért, hogy az emberek tudják, mi történik az országban, és azért is, hogy a kommunikációval elejét vegyünk újabb jogsértéseknek. Az emberi jogokkal kapcsolatos tudatosság erősítésének egy másik módját is régóta űzzük: oktatunk.

Képeztünk már rendőröket, bírókat, határőröket, menekültügyi ügyintézőket, magyarokat és külföldieket egyaránt. Mostanában jellemzően inkább külföldieket, mert a jelenlegi kormány általában nem engedi az állami szervek dolgozóinak, hogy független, civil szervezetek emberi jogi képzéseiben vegyenek részt. De ugyanilyen fontos volt számunkra mindig a közhatalmat nem gyakorlók, például újságírók, más civil szervezetek vagy diákok oktatása is. A fiatalok közül figyelmünket jogi segítségnyújtó szervezetként eddig főleg a joghallgatók felé fordítottuk, például jogklinikát, vagy egyetemi kurzusokat tartottunk, vagy gyakorlati helyet biztosítottunk számukra.

Középiskolákban is régóta megfordulunk egy-egy foglalkozás erejéig. Azonban ennek a korosztálynak a jogtudatosítása szervezett, jól átgondolt keretek között először a Youth Engagement and Sensitisation (YES) projektünk segítségével valósulhatott meg. A projektet a németországi terre des hommes szervezet támogatta. Nemcsak képeztük a fiatalokat, hanem a tevékenységeinkbe is - eddig korábban ki nem próbált módon - alaposan bevontuk őket.

A YES projekt közel két és fél éve alatt számos, régóta megfogalmazott igényt tudtunk kielégíteni:

- * hogy ne csak rövid ideig képezzünk egy-egy csoportot, hanem legyen lehetőség hónapokon, akár éveken átívelően dolgozni ugyanazokkal az emberekkel;
- * hogy legyen a Helsinki Bizottságnak egy fiatalokból álló tanácsa;
- * hogy szélesítsük a társadalmi bázisunkat fiatalok, tanárok aktív bevonásával.

A jelen kézikönyv ennek a munkának a történetét meséli el öt folyamaton keresztül. A bevonás eszközeként a kritikai pedagógiát választottuk, amelyről az első fejezet szól. A fiatalok bevonásának négy folyamatával folytatjuk a sort. Kezdjük a Fiatal Hangok a Hangtalanokért nevű csapattal (Fiatal Hangok), amit a program elején, mielőtt magát elnevezte a csoport, ifjúsági tanácsnak neveztünk. Azért tanácsnak, mert a szervezetünk különböző tevékenységeit véleményezték. Velük hosszabban foglalkozunk, mert ők másfél évig, és sokféle módon dolgoztak velünk. Ezután bemutatjuk a menekült és bevándorló fiatalok aktivizálására szolgáló társadalmi részvétel tanfolyam nyolc hónapos folyamatát. Majd kitérünk az ukrán menekült fiatalok és magyar diákok hiánypótló emberi jogi nyári táboraira. A sort az emberi jogi ifjúsági mentorokkal zárjuk. A mentorok két hónapos programjával a társadalmi részvétel tanfolyam és az ifjúsági tanács közötti bevonódás szintje valósult meg. Velük a fiatalok bevonásának egy haladó szintjére jutottunk, ugyanis a mentoroknak a facilitátori, a mentori, a feladatfejlesztői, a kutatói és az előadói kompetenciáit is fejlesztettük. A mentorokkal továbbá ötvöztük a három másik program, a Fiatal Hangok, a társadalmi részvétel tanfolyam és az emberi jogi táborok legfontosabb tanulságait, és az ezeken megismert legmotiváltabb fiatalok részvételét.

A fiatalok bevonása után a kézikönyvet az ötödik folyamattal folytatjuk, amely a tanárok jogtudatosítását célozta különféle módokon. A tanárokkal azért is tartjuk fontosnak az együttműködést, mert általuk még több fiatalhoz elérhet az emberi jogok védelmével kapcsolatos tudás. A könyv végén közlünk néhány általunk fejlesztett, vagy átalakított emberi jogi gyakorlatot.

Reméljük, hogy kézikönyvünket haszonnal forgatják majd mind a tettvágyban égő diákok, az emberi jogi tudást megosztani éhes tanárok, mind pedig más civilek, akik szintén szeretnének fiatalokat bevonni a munkájukba. A kézikönyv a YES projektünk sikereiből és hibáiból levont tanulságok összefoglalása. Célunk vele, hogy mások hasonló munkájának gazdagodásához járuljon hozzá.

A kritikai pedagógia használata a Magyar Helsinki Bizottság oktatási tevékenysége során

A Helsinki Bizottság munkatársaiként, akik a kézikönyvben bemutatott tevékenységeket vezettük, fő oktatási megközelítésünknek a kritikai pedagógiát választottuk, és annak saját értelmezését alkalmaztuk. A megközelítéssel a Közélet Iskolája Felszabadítás pedagógiája című képzésen ismerkedtünk meg.¹ A kritikai pedagógia középpontjában a tantermi hierarchia és egyirányú tudásátadás helyett a közös gondolkodás, a minket körülvevő társadalmi folyamatok felismerése és az elnyomó viszonyokkal szembeni cselekvés áll. Hiszünk ebben a módszerben, és saját oktatási tevékenységünk alapjává tettük bizonyos elemeit. A hagyományos tanár-diák alá-fölé rendeltséget igyekeztünk elhagyni, amivel számos lehetőség nyílt meg számunkra.

Egyrészt a gyakorlatok tervezése és megvalósítása során is elismertük, hogy a résztvevők releváns tudással érkeznek a képzésre, mert szakértői a saját életüknek, tapasztalataiknak és az őket érdeklő nagyon különböző témáknak. A csoportok tagjait arra buzdítottuk, hogy mivel rendelkeznek tudással egy-egy témával kapcsolatban az élettapasztalataikból kifolyólag is, ezt érdemes megosztaniuk. A képzők gyakorlatvezető (facilitátor) szerepben voltak, ahol a frontális tudásátadást felváltotta a fiatalok részvételi, interaktív tanulásának támogatása, valamint az egymástól tanulás. A tárgyalt témákat (emberi jogok, a Helsinki Bizottság szakterületei) a résztvevők érdeklődési köre felől közelítettük meg. A gyakorlatvezetők a résztvevőkkel együtt fedezték fel a témákat, felvállalva, hogy ők maguk sem tévedhetetlenek, nem minden tudás vagy ötlet birtokosai.

Másrészt a tanultakról nem csak önmagukban, hanem társadalmi összefüggéseikben gondolkoztunk. A résztvevők egyéni és közösségeik helyzetét, problémáit tágabb kontextusban értelmeztük. Ez a nézőpont a társadalom működésével kapcsolatos összefüggések felismeréséhez vezetett. Például amikor a résztvevőkkel közösen az emberi jogokról tanultunk, akkor egyrészt a csoport (és benne a facilitátorok) megismerhették egy-egy résztvevő saját tapasztalatait, gondolatait. Másrészt a résztvevők is felismerték az esetleges jogtalanságokat, amelyek őket érték, vagy tudomásukra jutottak. Néhány probléma gyökereit, a tágabb közösségre gyakorolt hatását is megvizsgáltuk.

A társadalmi összefüggések felismerésének hatására pedig lehetett a cselekvés lehetőségeiről is beszélni. Tehát a folyamat része a cselekvés egy igazságosabb társadalomért. Ez a cselekvés lehet valami egészen kicsinek tűnő elmozdulás és persze nagyobb is. A csoport együtt és a tagok külön-külön is gondolkoztak azon, hogy mi segítene egy igazságosabb helyzet felé lépni. A cselekvés olyan, ami a résztvevők hatalmában áll, képesek rá (pl. egy kritikus kérdés

¹ Közélet Iskolája, <https://kozeletiskolaja.hu/>. Ajánljuk a témában: Udvarhelyi Éva Tessza: A felszabadítás pedagógiája. A kritikai pedagógia elmélete és gyakorlata. Közélet Iskolája, 2022, <https://kozeletiskolaja.hu/post/a-felszabaditas-pedagogiaja-a-kritikai-pedagogia-elmetele-es-gyakorlata/>.

vagy visszajelzés megfogalmazása egy tanárnak, levél egy döntéshozónak, aktív részvétel egy közösségi eseményen). A kritikai pedagógia felszabadító hatására nagyobb eséllyel fog tenni az őt és környezetét érintő társadalmi egyenlőtlenségek ellen az is, aki eddig nem volt aktív ilyen téren. Ez annak hatására történik, hogy az egyén külön és a csoport együtt is felfedezi, hogy milyen társadalmi viszonyok között él, és mit tehet az igazságtalanságok megoldása érdekében.

És hogy miért pont a kritikai pedagógia legyen egy emberi jogvédő szervezet oktatási módszere? Azért, mert a jogtudatos társadalom sarokköve a közösség ügyeiben való aktív részvétel és a magabiztosság abban, hogy az egyén véleménye, tudása számít. Ezért fontos nekünk, hogy a fiatalok ne csak halljanak az emberi jogokról, hanem gondolkozzanak összefüggésekben a témáról, alkalmazzák jogaikat, követeljék érvényesítésüket, és közösségeiket is támogassák ebben.

Fiatal Hangok a Hangtalanokért - a Magyar Helsinki Bizottság ifjúsági tanácsa

2.1. Az ötlet születése és a toborzás

Több okból is adta magát, hogy a Helsinki Bizottságban létrehozzunk egy ifjúsági csoportot. Szerettünk volna rajta keresztül több fiatalt elérni, és hatékonyabban kommunikálni a fiatalok felé. Célunk volt, hogy a fiatalok szempontjai megjelenjenek az őket célzó, fiatalokról szóló tevékenységeinkben. Azt szerettük volna, hogy a bevont tagok képesek legyenek más fiatalokat mentorálni, tanároknak képzést tartani. Hosszabb távú célunk volt, hogy a csoport tagjai az emberi jogok iránt elkötelezett felnőttekké váljanak, akik hatással vannak a közösségeik emberi jogi szemléletére. Emellett a tagok által is kapcsolatban akartunk lenni az emberi jogvédők új generációjával.

Sokszínű csoportot szerettünk volna, azért, hogy minél többféle tapasztalat, gondolat lehessen jelen a közös másfél éves munkában. Emellett fontosnak tartottuk, hogy a különböző társadalmi csoportokból érkező fiataloknak legyen tere egy olyan közösségben lenni, amely a munkafeladatok elvégzése mellett a résztvevők személyes fejlődését is szolgálja. Mindezt a következő toborzási módszereket alkalmaztuk:

- * online posztok a Helsinki Bizottság Facebook és Instagram oldalain;
- * roma aktivista barátaink megkérése, hogy terjesszék felhívásunkat;
- * más civil szervezetek megkérése, hogy terjesszék felhívásunkat a szolgáltatásukat igénybe vevő fiatalok körében (pl. menekült vagy egyéb okból társadalmi hátrányokkal küzdő fiatalok közt);
- * foglalkozások tartása középiskolákban (köztük “második esély” iskolákban), ahol a programot személyesen tudtuk ismertetni;
- * a felhívás megosztása a már látókörünkbe került fiatalokkal.

Mindegyik csatornán keresztül érkeztek jelentkezések. Megállapíthatjuk azonban, hogy programunk személyes hirdetése volt a leghatékonyabb módja annak, hogy elérjük a fiatalokat. Mindig időigényesebb személyesen elmenni valahova, de megéri. A potenciális jelentkezők így közvetlen benyomást kaphattak arról, hogy milyen lesz a jövőbeni közös munka azáltal, hogy részt vettek egy workshopunkon, és kérdéseket tehettek fel az induló ifjúsági tanáccsal kapcsolatban.

Javaslatok a toborzáshoz

- ↳ A programra való felhívásban minél pontosabban fogalmazzuk meg, hogy mi fog történni (pl. képzések és táborok szervezése és megvalósítása) és milyen módon (pl. a csapatmunka hangsúlyozása), így olyanok fognak jelentkezni, akiket ezek a tevékenységek tényleg érdekelnek.
- ↳ A célcsoport toborzása minél inkább személyesen történjen.
- ↳ Érdemes célzott hirdetések is használni a közösségi médiában.
- ↳ Érdemes a megszólított fiatalok figyelmét felhívni az őket személyesen is érintő emberi jogi jogsértésekre, hogy könnyebben értsék a témát (pl. hogy olyan iskolákban tanulnak, ahol a tanáraikat elbocsátották, mert nem engedelmeskedtek az igazságtalan sztrájkot tiltó törvényeknek).

2.2. A pályázati eljárás és a jelentkezők

A hat helyre 32 pályázat érkezett be. Végül úgy döntöttünk, hogy a csoport létszámát hatról hét főre emeljük. Attól tartottunk, hogy ha valaki lemorzsolódik, akkor öt fővel túl kicsinek éreznénk a csoportot. Igazunk lett: az egyik résztvevő családi okok miatt elhagyta a csoportunkat, de a csoport így is egészenk érezhette magát a megmaradt hat taggal.

A jelentkezési folyamatban két fordulót szerveztünk. A jelentkezőktől egy kb. kétoldalas leírást (bemutakozás és motivációs levél egyben) kértünk e-mailben. Annak érdekében, hogy a pályázati eljárás elérhetőbb legyen azok számára is, akik nem írnak jól magyarul, lehetőséget biztosítottunk arra is, hogy a pályázatokat videón küldjék el. Az e-mailben történő jelentkezés önmagában túl magas elvárásokat támaszthatott a célcsoportunk egyes tagjaival szemben, azonban nem találtunk más megoldást arra, hogy ennél lejjebb vigyük a jelentkezési küszöböt, ráadásul a későbbi közös munka során is szükség volt ennyi digitális kompetenciára.

A jelentkezésnél előnyt jelentett, ha valaki saját sérülékeny helyzetét megtapasztalva akart olyanoknak segíteni, akik hozzá hasonlóan sérülékeny helyzetben vannak. Önmagában azonban az, ha valaki roma származású vagy menekült háttérű, nem jelentett biztos bejutást, mert azt is kerestük, hogy ezzel az identitásával összefüggésben el tud-e gondolkodni a társadalom működéséhez kapcsolódó egyszerűbb kérdéseken, valamint az identitásából fakadóan vagy akár attól függetlenül nyitott-e másokra. Így volt olyan Magyarországon született menekült háttérű fiatal jelentkezőnk, akit még nem tartottunk elég érettnak az ifjúsági tanácsban való részvételre, mert annyira a saját sérelmei határozták meg a gondolatait, hogy úgy tűnt, nem tudna még nyitott lenni mások nehézségeire. Később ugyanez a fiatal jelentkezett a kizárólag bevándorló és menekült fiatalok részére szervezett társadalmi részvétel tanfolyamunkra, (lásd a 3. fejezetet) ahol már ki tudott teljesedni.

Méltányoltuk, ha a jelentkező a körülötte zajló eseményeket, az őt ért hátrányokat kritikusan, az egyéni sérelemnél elvontabb, összetettebb szinten is tudta látni. Lehetett ez a sztrájkoló tanár elbocsátása, az iskolai bullying következmény-nélkülisége, a megfelelő állami ellátáshoz való hozzáférés hiánya. Figyelembe vettük, ha valaki már vett részt korábban a közösségi véleménynyilvánítás valamilyen formájában (pl. tüntetés, petíció). Igyekeztünk a csoport tagjait úgy kiválasztani, hogy legyen köztük olyan is, akinek már volt tapasztalata fiatalok mentorálásában, tanításában, hiszen a Fiatal Hangokra váró feladatok zöme is más fiatalok mentorálását célozta.

A motivációs levelek alapján 24 pályázóval interjúztunk. Közülük sok jelentkezőt meghívtunk egy csoportos felvételi fordulóra is. Ezen az akvárium módszert alkalmaztuk. A csoportos feladatot a következő elemekből állt:

- * A jelentkezőknek meg kellett állapodni egy témában, és arról beszélgetni 10 percet.
- * A jelentkezők két kiscsoportban kaptak egy-egy rövid történetet, amik a Helsinki Bizottság elképzelt ügyfeleiről szóltak. A kiscsoportoknak interjúkérdéseket kellett összeállítaniuk az ügyfeleinkhez. Először mindenki egyénileg kitalált egy-egy kérdést, majd csoportban megbeszéltek, együtt összeállították a sorrendet, a kérdések végleges változatát. A kiscsoportok elmondták egymásnak a kérdéseket, és visszajeleztek egymásnak.
- * A jelentkezőknek végül el kellett képzelniük, hogy együtt vesznek részt egy táborban. A házimunkát kellett elosztaniuk egymás között.

Az akvárium módszer segítségével kívülről nézhettük, hogy a jelentkezők hogyan kommunikálnak egymással, és hogyan tudják megoldani a problémákat. Ez kiváló módszer arra, hogy lássuk, hogyan viselkednek az emberek egy csoportban, ki tűnik el teljesen, és ki nem együttműködő, túlságosan domináló. A kiválasztott hét fő végül remek csapatjátékosokból állt.

A Fiatal Hangokkal a program zárásakor a jelentkezési folyamatot és a többkörös feladatokat is értékeltük. Egyikük így fogalmazott:

“

A több felvételi forduló során mi is megismerhettük jobban, hogy miről lesz szó, és nem csak annyi volt, hogy jött a levél, és akkor jó szimpatikus vagy, vagy nem. Én nem is gondoltam volna rá, hogy fogunk a többi jelentkezővel is találkozni és együtt dolgozni a jelentkezésnél. Ez először meglepett, de belegondolva tényleg tök hasznos volt, mert nem egyéni jelentkezőként felvételiztünk úgy, hanem tényleg egy csapatban.

Másvalaki így fogalmazott:

“

Szerintem ez lehetőséget adott arra, hogy tényleg egy olyan összeállítást tudjatok létrehozni, ami jól működik, és tényleg különböző emberek vannak különböző véleményekkel, és szerintem ez a fordulók nélkül nehezebben működött volna.

Javaslatok a kiválasztási eljáráshoz

- ↳ Amikor motivációs levelet kérünk a jelentkezőktől, fogalmazzunk meg világos szempontokat, hogy mire térjenek ki a levélben. Ez különösen azoknak hasznos, akik talán még soha nem írtak korábban motivációs levelet.
- ↳ Ha látszik a beérkező jelentkezéseknél, hogy valamilyen szempontból nem eléggé sokszínűek a jelentkezők (pl. esetünkben kevés fiú jelentkezett), akkor érdemes olyan emberek körében tovább toborozni, akikből kevés jelentkezett.
- ↳ Érdemes az akvárium vagy más módszerrel csoportfeladatra kérni a jelentkezőket.
- ↳ Adjunk lehetőséget a potenciális jelentkezőknek, hogy írás helyett videóban is pályázhassanak. Ez segít, hogy azok, akik nem szeretnek írni, könnyebben jelentkezzenek.

2.3. Egy sokszínű csapat létrehozása

Végül egy olyan csapat állt össze, amelynek voltak menekült háttérből jövő, nem magyar anyanyelvű tagjai, olyan résztvevői, akiknek roma identitása van, vagy gyermekotthonban nőtt fel. Voltak tagok, akik Magyarország legjobb középiskoláiba jártak, és akárhol továbbtanulhatnak, és olyanok is, akiknek a továbbtanulásra nemigen van lehetősége a közeljövőben. Gazdasági helyzet és lakókörnyezet szempontjából is egy vegyes csoport alakult.

A csoport tehát etnikai hovatartozás, társadalmi osztály, migrációs/menekült háttér szempontjából sokszínű volt. Hiányzott azonban a nemi sokszínűség. A kevés fiú jelentkezőből mi is csak egy fiút választottunk be a csapatba, azonban a csoportdinamika jobb lett volna, ha a nemek aránya egyenlőbb. Összességében ezzel a csoporttal valóban elértük célunkat, egy sokszínű fiatal közösség létrehozását. Az arányok viszonylag egyenlően oszlottak meg, utólag azonban talán még jobb lett volna a dinamika, ha eggyel többen vannak a nehezebb gazdasági vagy szociális háttérrel rendelkező tagok. A kis létszámú csoportból ugyanis egy menekült tag végül családi okok miatt lemorzsolódott, az ő távozásával pedig csökkent a sérülékenyebb háttérű tagok reprezentációja a csoportban.

A Fial Hangok így válaszoltak, mikor arról kérdeztük őket, hogy szerintük mennyire volt sokszínű a csapatunk:

“

Szerintem is a lehetőségekhez mérten sokszínű volt. Nyilván ez attól is függ, hogy éppen kik jelentkeztek erre a programra, de így ahhoz képest szerintem sikerült egy olyan csapatot összeválogatni, ami nem nagyon egysíkú, és ez tényleg a képzés során segítette nekünk azt, hogy egymás tapasztalatain keresztül nyerjünk nagyobb bepillantást adott témákba. Szerintem alapvetően inkább pozitívabb ez, de nyilván vannak nehézségei is, hogy más módon nőttünk fel. Esetenként nem nagyon eltérően, de hogy esetleg talán nagyobb türelemmel kell lenni egymás felé, vagy nagyobb nyitottsággal.

“

Az, hogy különböző hátterűek vagyunk, lehetett volna hátrány is, mert nem ugyanúgy éltük meg a dolgokat. De nálunk azt vettem észre, hogy pont egymástól tanultunk, és senki sem ítélkezett a másikkal a világnézete felett és ez jó volt.

“

Szerintem amúgy sokszínű, és ez egy teljesen jó dolog, mert a közös munkában nagyon sokat segített, hogy különböző élettapasztalatokkal rendelkezünk, különböző tudással. Például volt olyan, akinek egy adott témában több ismerete volt, valakinek kevesebb, de egy másik témában meg fordítva. Szerintem ez így azt eredményezte, hogy tök jól kiegészítettük egymást a közös munka során.

Javaslatok a sokszínű csoporttal való munkához

- ↳ Igyekezünk olyan csoportot szervezni, toborozni, ahol sokféle tapasztalat megjelenik. Lehet ennek alapja etnikai, nemi, társadalmi háttér, akár migrációs tapasztalat, jöhetnek különböző oktatási intézményekből, vagy rendelkezhetnek más adottsággal, amelyek alapján a fiatalok értékes tapasztalatokat cserélhetnek.
- ↳ Ha azt akarjuk, hogy valamelyik társadalmi csoport tagjainak a hangja jól hallatszódjon a csoporton belül, akkor ők legyenek többen az egyenlő arányok helyett. (Például a 6-7 fős csoportunkban három menekült háttérű tag láthatóbb és hallhatóbb lett volna, mint egy-kettő.)
- ↳ Ünnepeljük a csoport sokszínűségét azzal, hogy lehetőséget adunk a tagoknak különböző tapasztalataik megosztására. Ezt tegyük úgy, hogy minden egyes csapattag számára kényelmes legyen.
- ↳ A „brave spaces” (bátor terek) megközelítés alapján: a tagok különbözőségeinek hangsúlyozása a hasonlóságokra való összpontosítás helyett felszabadító lehet minden tag számára.

² A bátor terek megközelítésének részletes leírását lásd itt: https://ulexproject.org/wp-content/uploads/2024/07/Toolkit-for-creating-brave-spaces_print.pdf

2.4. Tevékenységek

A csapat tevékenységeinek időbeli felépítése:

2023. április – június

10 alkalmas képzés

2023. július

Első elvonulás (tábor)

2023. augusztus – 2024. január

Első munkaszakasz

- emberi jogi nyári tábor közös facilitálása
- kommunikációs segítség
- további képzési lehetőségek
- előadások tartása
- a Helsinki Bizottság ügyfeleinek segítségével való részvétel
- félidős egyéni értékelés

2024. február

Második elvonulás

2024. március – 2024. augusztus

Második munkaszakasz

- középiskolai tanárok képzése
- emberi jogi workshop középiskolában
- emberi jogi tábor társfacilitálása
- társadalmi részvétel tanfolyamon tanácsadás, társfacilitálás, operatív segítség
- konferenciákon részvétel
- a Helsinki Bizottság ügyfeleinek segítségével való részvétel
- kommunikációs segítség
- további képzési lehetőségek

2024. augusztus

Harmadik, értékelő és záró elvonulás

2.5. A képzés

Az ifjúsági tanács tagjai számára 10 alkalomból álló képzést tartottunk munkájuk kezdetén.³ A képzésen alkalmazott gyakorlatok egy része a 8. fejezetben található. A képzés célja az volt, hogy az emberi jogokat és különösen a Helsinki Bizottság központi témáit mélyebben megismerjék a résztvevők ezzel megalapozva a képzés után következő több, mint egy éves közös munkát.

A kritikai pedagógia elvei alapján a csapat tagjait bevontuk a folyamat kialakításába. Már a kiválasztási folyamat során megkérdeztük a jelentkezőket, hogy miről tanulnának szívesen a képzésük keretében. Később pedig a kiválasztott tagokat bevontuk az ismeretek átadásába ott, ahol ezt helyénvalónak találtuk. Például a menekültekről szóló foglalkozást azokkal a csapattagokkal közösen hoztuk létre, akiknek menekült háttere van, figyelve arra, hogy arról beszéljenek, amiről ők szeretnének. A közös munka folyamán különféle kritikai pedagógiai tanulási eszközöket is használtunk.

A képzésen foglalkoztunk a Helsinki Bizottság alapvető témáival: a menekültüggyel, a jogállammal és a büntető igazságszolgáltatással. Tisztáztuk a legfontosabb fogalmakat, mint: menekült, bevándorló, migráns, diszkrimináció, szegregáció, jogállam. Tanultunk a magyar romák helyzetéről, a hajléktalanságról és az iskolai szegregációról is, mert ezek a témák foglalkoztatták a résztvevőket. Továbbá szerettük volna, hogy tágabb emberi jogi képet kapjon a csoport a magyar társadalom problémáiról.

Az alkalmak interaktívak voltak, sokat beszélgettünk a fiatalokkal. Minden alkalomra foglalkozástervvel készültünk a megelőző alkalmakon tapasztaltak, a visszajelzések figyelembevételével. Különböző típusú gyakorlatokat vegyítettünk egyrészt azért, hogy mindenki találjon neki valót (pl. egyéni vagy csoportos feladat), másrészt attól függően, hogy az átadni kívánt témához mi passzolt a legjobban. Különösen jól működött a fórum színház, a szerepjátékos szituációs feladatok, a szakértői mozaik (ezek közül néhány leírását lásd a 8. fejezetben).

A munkát pénzügyileg megalapozó projektben kértünk forrást arra, hogy végig, már ezalatt a tíz hét alatt is fizethessünk megbízási díjat (ösztöndíjat) a részvételért. A projektben azért tartottuk fontosnak a fiatalok részére munkájuk ellenében megbízási díj fizetését, mert szerettük volna elérni, hogy saját magukra is szakértőként tekintsenek. Emellett fontos volt számunkra, hogy senki ne essen ki a csoportból amiatt, mert nem engedheti meg magának az önkéntesen végzett munkát. A képzés során a munkát a képzésről szóló visszajelzés adása, valamint a képzési folyamatban való aktív részvétel jelentette.

A képzés végén kétnapos táborba (elvonulásra) mentünk, ahol tovább erősítettük a csapat összetartozását, értékeltük a képzést, és megterveztük a közös munka következő szakaszát. Ezen az elvonuláson nevezte el magát a csoport Fiala Hangok a Hangtalanokért-nak egy közösségi, konszenzusos névadási folyamat eredményeként.

Az értékelésnél a fiatalok visszajelezték, hogy a szerepjátékok segítségével nagyon hasznosnak találták az egyes emberi jogokról való tanulást. Többen leírták, hogy érdekes volt számukra átélni ezeket a helyzeteket, és utána a kiegészítő elméleti tudásról is hallani, így pl. jogszabályokról. Meghatározó volt számukra, hogy nemcsak tölünk, hanem egymástól is sokat tanultak, hiszen sok lehetőséget kaptak a véleményeik és saját tapasztalataik megosztására. Volt, aki kiemelte, hogy a képzés során mi, facilitátorok többször is megoszthattuk volna a saját véleményünket és

³ A Helsinki Bizottság két munkatársa - Major Magda és Somogyvári Zoltán - mellett egy külsős szakértő, Szarka Alexandra dolgozott a csoporttal.

tapasztalatainkat egy-egy átbeszélt kérdésről, és hogy mi is nyugodtan adhattunk volna nekik több kritikus visszajelzést. A sok csapatépítő feladat hasznosságát is kiemelték a Fialat Hangok, amely segítette őket távolságtartó idegenekből barátokká válni.

Számunkra nagy élmény volt egy ilyen sokféle csapatnak három hónapon át képzést tartani. Motiváló volt minden egyes alkalomra új emberi jogi gyakorlatokkal készülni, mert ezek arra készítettek minket, hogy a saját tevékenységünket pedagógiai szemmel is újragondoljuk. Sokat tanultunk a fiatalok kérdéseiből és visszajelzéseiből, és ezeket a képzés után beépítettük a Fialat Hangokkal közös munkába. A következő fejezetek erről a több, mint egy évig tartó közös munkáról szólnak.

Javaslatok a fiatalok képzésével kapcsolatban

- ↳ Kérjünk visszajelzést a fiataloktól az egyes foglalkozások végén, a közös tanulási folyamat felénél és a végén is.
- ↳ Alakítsuk ki velük együtt a képzés azon foglalkozásait, amelyek az identitásukhoz kapcsolódnak.
- ↳ Kérjük meg őket, hogy osszák meg tudásukat és tapasztalataikat olyan módon, ahogyan az nekik kényelmes.
- ↳ Végig hangsúlyozzuk a különbözőség és a tapasztalati szakértelem fontosságát. Ez az önazonosságot és a magabiztosságot erősíti.
- ↳ A képzésben vegyen részt minél több olyan civil szervezeti kolléga is, aki nincs egyébként napi kapcsolatban a fiatalokkal. Ez segíti a fiatalokat és ezeket a kollégákat is egymás jobb megismerésében, és így a csoport több szakértőtől is tanulhat.
- ↳ A képzésnek legyen része olyan feladat gyakorlása is, amely a későbbi közös munkában előfordul majd (nálunk például szövegek véleményezése közérthetőségi szempontból, vagy csapatban valamilyen foglalkozás kitalálása).
- ↳ Alkalmazzunk sokféle módszert, amellyel információt lehet átadni, így például videót, szöveget, képeket is. A fiatalok tanulási módszerei és tájékozódási forrásai eltérőek egymástól, ezért jó minél többféle médiumot használni.

2.6. A Fialat Hangok által tartott képzések és foglalkozások

A Fialat Hangok tagjainak egyik leghangsúlyosabb tevékenysége az volt, hogy a Helsinkis Bizottság által tartott képzéseket és foglalkozásokat a Helsinkis kollégákkal együtt facilitálják. A csoport tagjaival képeztünk középiskolai tanárokat (amiről bővebben a 7. fejezetben írunk). A Fialat Hangokkal valósítottuk meg az emberi jogi nyári táborokat is (amiről az 4. fejezetben írunk). A csoport tagjai ezeken kívül iskolai workshopokat is terveztek és tartottak velünk együtt. A fiatalok részére szervezett programjainknál nagyon hasznos volt a Fialat Hangok bevonása, mert kortársként nálunk jobban tudták, hogy milyen témák és ezek milyen módon érdekelhetik a 15-20 éves fiatalokat.

A Fialat Hangok egy svéd középiskolás csoportnak is tartottak a magyar romák helyzetéről foglalkozást. A témát a svéd diákok választották. A fiatalok felkészülésként interjút készítettek a Helsinkai Bizottságnál korábban vagy jelenleg is dolgozó kollégákkal olyan Helsinkis témákban, amelyek érintik a roma kisebbséget: gyűlölet-bűncselekményekről, jogsértő rendőri igazoltatásról és a romákat érő hátrányos megkülönböztetés egyes magyarországi példáiról. A svéd diákok azt jelezték vissza, hogy sokat tanultak. A Fialat Hangoknak pedig különösen tetszett a nyugat-európai diákok elkötelezett érdeklődése a magyar társadalmi problémák iránt, és büszkéek voltak magukra, hogy megoszthatták a tudásukat velük.

A Fialat Hangokkal továbbá emberi jogi foglalkozást tartottunk egy ceglédi középiskolában 15 éves diákoknak. A közös tanulás menetét a fiatalok találták ki, ami az ukrán menekültek helyzetéről, és az ő segítségükről szólt. Az alkalom végén visszajelzést kértünk, ahol elmondták a résztvevők, hogy a foglalkozás hatására megértették, akár ők is segíthetnek menekülteknek.

2.7. Segítség a Helsinkai Bizottság kommunikációs munkájában

Az egyik ok, amiért a Fialat Hangokat létre akartuk hozni az volt, hogy a résztvevők segítsenek a kommunikációnkban. Sok jogi szakértőt foglalkoztató emberi jogi civil szervezetként fontos, hogy kommunikációnk ne legyen túlságosan jogászoké, tele hosszú és bonyolult mondatokkal (akár szóban, akár írásban). Ezért a csoport segítségét kértük, hogy kommunikációs anyagaink egy részét általánosságban, és különösen a fiatalok számára érthetőbbé tegyék. A Fialat Hangok két menekült háttérű tagja részt vett egy képzésen is, amelyet egy ismert magyar televíziós szakértő tartott. Megtanulhatták, hogyan beszéljenek a saját történetükről úgy, hogy az mások számára is érdekes, de számukra mégis kényelmes legyen. Később a teljes csapat is kapott képzést arról, hogy hogyan lehet még jobban nyilvános beszédet mondani.

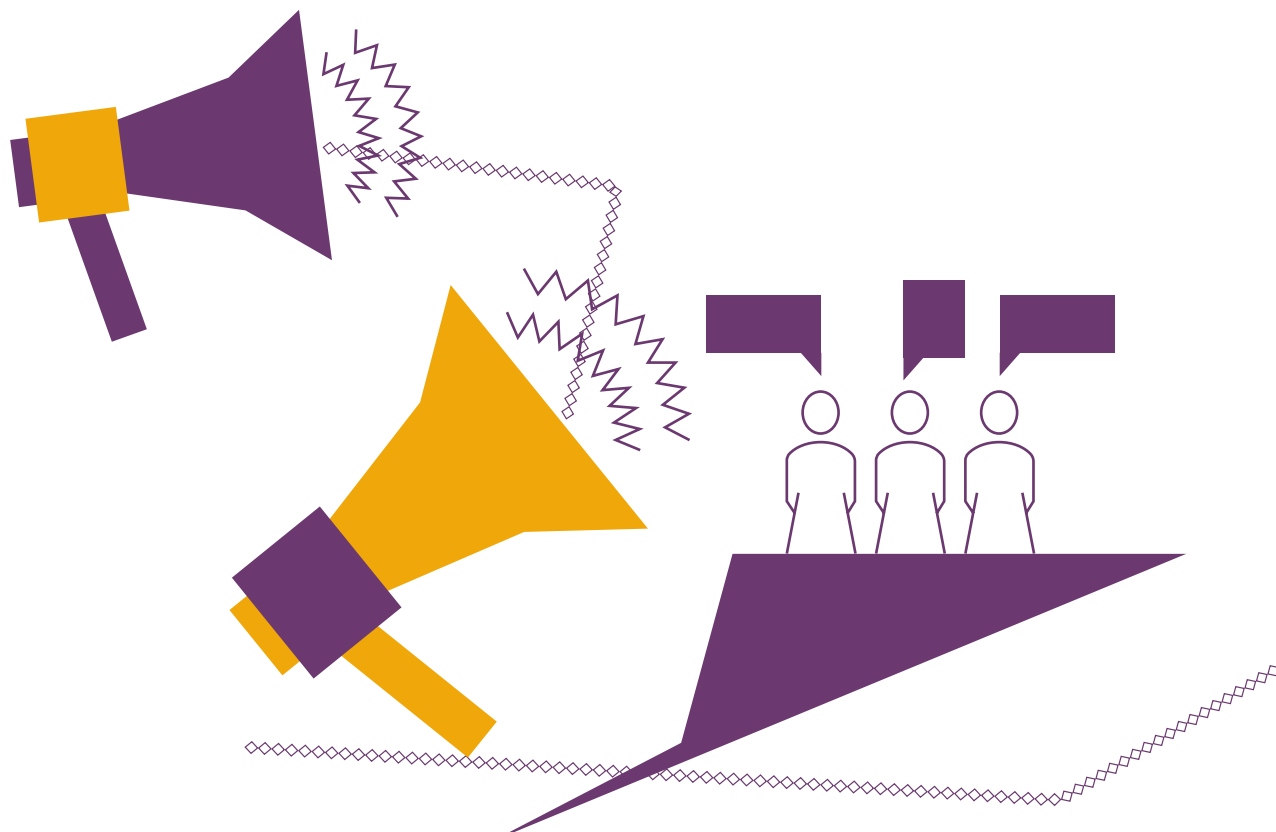
Példák az ifjúsági tanács kommunikációs tevékenységeire:

- * javaslatokat tettek arra, hogy a demokráciáról szóló cikkünket hogyan lehetne érthetőbbé tenni fiatalok számára;
- * tanácsokat adtak azzal kapcsolatban, hogy a közösségi médiában milyen típusú bejegyzések keltik fel az ő és ismerőseik érdeklődését;
- * értékelték, hogy civil szervezetek és influenszerek együttműködése mennyire hatásosak;
- * összegyűjtötték, hogy mely influenszereket követnek ők és ismerőseik;
- * lefestették az elhíresült ferencvárosi padot⁴ egy jogállami üzenettel és a Helsinkai Bizottság logójával;
- * véleményezték a Helsinkis ajándéktárgy-ötleteket;
- * videókat készítettek jogállami témákban;
- * szerepeltek a 2024-es választásokon való részvételre buzdító Helsinkis kommunikációban.

⁴ A jogállamisági padról bővebben itt: <https://www.instagram.com/p/C0hZCbYlgEA/>

javaslatok arra, hogy miként lehet bevonni a fiatalokat a kommunikációs munkába

- ↳ Hasznos legalább egy rövid, speciális kommunikációs képzés a fiataloknak azért, hogy magabiztosabban beszéljenek nyilvános helyzetekben.
- ↳ Fontos, hogy a fiatalok és a szervezet kommunikációs csapata vagy szakembere között tisztázottak legyenek a kommunikációs feladatok, határidők és felelőségek.
- ↳ Bátorítsuk a fiatalokat, hogy kommunikációjukban a köznyelvet használják, mivel így üzenetük könnyebben érthetővé válik a többi fiatal számára. Ez azért is fontos, mert ellentétes az átlagos iskolai elvárásokkal.
- ↳ Használjuk ki a résztvevők digitális készségeit. Például egy online keresés során olyan oldalakat és témákat érhetnek el, amelyek az idősebb generációk számára kevésbé ismertek.

2.8. A Fiatal Hangok értékelése a másfél éves folyamatról

A másfél éves folyamat végén is elvonultunk egy kétnapos táborba. Itt fókuszcsoportos beszélgetés módszerével gyűjtöttük be a Fiatal Hangok részletes visszajelzését. A kérdéseket is a Fiatal Hangokkal közösen találtuk ki. Körbejártuk azt, hogy ki miért jelentkezett, mennyire játszott szerepet az, hogy pénzt kaptak a munkájukért, hogyan érdemes szerintük toborozni és meghirdetni egy ilyen csoportot. Elmondták a véleményüket a csoportdinamikáról, a csapat előnyeiről és kihívásairól. Arról is beszéltünk, hogy szerintük hogyan érdemes fiatalokat bevonni egy civil szervezet munkájába (erről lásd bővebben a 6. fejezetet).

A záró értékelésen az alábbiakat fogalmazták meg a tagok:

“

Én úgy érzem, hogy az elejétől kezdve sikerült a belátásom szerint önmagamot adnom, ami alapvetően viszonylag ritka nálam, mert főleg iskolai közegekben vagyok, és ez volt talán az egyetlen olyan csapat, ahol nem iskolai elvárások vannak jelen. Ez abszolút segítette ezt, meg a folyamatos csapatépítések, meg ez a kisebb, komfortosabb közeg. Abszolút biztonságban éreztem magam.

“

Mi vagyunk a jövő generációja, és nagyon sokat számít, hogy az aktuális fiatalság mennyire vonódik be a társadalmi életbe – ez erősen meghatározza a jövőnket. Egy ilyen program által maguk a fiatalok is rengeteget tanulnak. Sőt, az adott civil szervezetnek is hasznára tud válni olyan szempontból, hogy megismerheti, hogy egyetemi végzettséggel nem rendelkező emberek hogyan állnak hozzá azokhoz a témákhoz, amelyekkel alapvetően diplomás emberek foglalkoznak. Meg mi már más generációban nőttünk fel, más hatások és társadalmi problémák érintenek minket, és ezt is a Helsinkí, vagy egy másik civil szervezet be tudja építeni a működésébe

“

Nagyon ájtott számomra az a természetes kedvesség, ami a csoportot áthatotta. Meg hogy mindenki őszintén támogatta a másikat és nyitott volt. Lehet, hogy a sulis élethez hasonlítom, de ezt én nagyon kevés helyen tapasztaltam eddig. Itt nagyon jó volt ezt érezni, biztonságos közeget adott nekem, és mindig tudtam önmagam lenni, amikor akartam.

“

Sikerült egy sokszínű csapatot összeállítani, és a képzés segített nekünk abban is, hogy egymás tapasztalatain keresztül nyerjünk bepillantást egyes témákba. Sokat tanulhattunk így arról is, hogy nagyobb türelemmel, nyitottsággal viszonyuljunk a másikkhoz.

Társadalmi részvétel tanfolyam

A társadalmi részvétel tanfolyam egy politikai integrációs tevékenység. Természetesen nem pártpolitikai, hanem tágabb értelemben politikai: arról szól, hogy hogyan vegyünk részt a közügyek alakításában. Ez Magyarországon menekülteknek és bevándorlóknak nem egyszerű. A magyar társadalom ugyanis a külföldiekkel az egyik leginkább elutasító az Eurobarometer felmérése szerint.⁵ A Z generáció ráadásul még elutasítóbb a külföldiekkel szemben (76%), mint a náluk idősebb Y generáció tagjai (68%). Emellett a magyar kormány 2015 óta folyamatosan rombolja a magyar menekültügyi rendszer jogszerű működését. A menedéjog kiüresítésében a hatóságok odáig jutottak, hogy menedéket Magyarország területén szinte már nem is lehet kérni néhány kivételtől és az Ukrajnából érkezőktől eltekintve. A Központi Statisztikai Hivatal (KSH)⁶ adatai szerint 2023-ban összesen 31 ember kért Magyarországon menedéket (amelyből 28 volt első alkalommal benyújtott menedékkérelem).⁷ Ez a szám soha nem volt ilyen alacsony, amióta Magyarországon ezt számon tartják. A magyar szabályozás évek óta nyíltan sérti az Európai Unió jogát.

A már menekültként, vagy oltalmazottként elismert emberek integrációs támogatását is szinte a nullára csökkentették. Pedig a számuk az utóbbi években elképesztően lecsökkent Magyarországon. 2023-ban összesen 11 ember kapta meg a nemzetközi védelem legmagasabb formáját, a menekült státuszt, és 11 ember oltalmazott státuszt kapott. Ők sem emberhez méltó anyagi támogatást nem kapnak, sem minőségi magyar nyelvtanulási lehetőségeket, sem valós segítséget lakhatási és munkavállalási szükségleteikre válaszul. Az Ukrajnából menekülőkre, akik ideiglenes védelmet kapnak Magyarországon, az integráció területén is kedvezőbb szabályok vonatkoznak, ugyanakkor az ő támogatásuk sem elegendő a beilleszkedéshez. Mindezen állami feladatokat civil szervezetek próbálják pótolni, de a szükségletet nem tudják kielégíteni az állam aktív részvétele nélkül, sőt gyakran a kormányzati propaganda ellenében, jogszabályokkal is hátráltatva kell dolgozniuk.

Pedig érkeznek Magyarországra menekültek, akiknek valóban szükségük van védelemre. Így például azok az afgán nők, akiket a tálibok meg akarnak kövezni, azok az iráni keresztények, akik nem gyakorolhatják származási országukban szabadon a vallásukat, és azok az LMBTQI ugandaiak, akiket a hatóságuk halállal fenyeget.

⁵ Alex Clark, Pamela Duncan: *Young more anti-immigration than old in parts of Europe, polling shows*. The Guardian, 2024. 05. 28., <https://www.theguardian.com/world/ng-interactive/2024/may/28/young-more-anti-immigration-than-old-in-parts-of-europe-polling-shows>.

⁶ https://www.ksh.hu/stadat_files/nep/hu/nep0026.html

⁷ Az Ukrajnából menekült embereket nem számoljuk ide, mert rájuk az Európai Unió ún. ideiglenes védelemről szóló szabályai vonatkoznak. Az ideiglenes, ún. menedékes védelmet az ukrán állampolgárok automatikusan kapják meg, és mindig csak egy évre, amit a háború elhúzódásával eddig többször is meghosszabbítottak. Az Európai Unió tagállamai az ideiglenes védelem elnevezéssel arra is utalnak, hogy a háború után az emberek visszatérnek Ukrajnába.

A kormány a menedékkérők jogainak és a menekültek ellátáshoz való jogának semmibe vétele mellett 2015 óta intenzív idegenellenes gyűlöletkampányt is folytat. A menekültek és bevándorlók - vagy akiket annak tartanak - a gyűlöletkampány miatt is számos módon szenvednek hátrányt az őket érő mindennapos elutasítás miatt. A fenti statisztika fényében még fájóbb, hogy a 15-23 éves külföldieket Magyarországon a velük egyidős magyar kortársaik még nagyobb arányban utasítják el, mint a náluk idősebb 24-38 éves magyarok.

A Magyar Helsinki Bizottság a fent leírt ellenszélben, de pont ezen okok miatt tart menekültek és bevándorlók részére 2021 óta társadalmi részvételi tanfolyamokat. Azt szeretnénk, hogy a menekültek értsék, hogy kik a magyar közélet résztvevői, ismerjék meg, hogy nekik is joguk van számos alapjoggal élni, így pl. civil szervezetet alapítani, tüntetni, véleményüket kinyilvánítani (akár sajtóban, akár nyilvános eseményen vagy a közösségi médiában), a vallásukat gyakorolni és közülni sokaknak még szavazni is.⁸

A YES projekt keretében megvalósított társadalmi részvétel tanfolyam 2023 novemberétől 2024 júniusáig tartott. Ez a negyedik ilyen kurzus a Helsinki Bizottság történetében. Az első három tanfolyam felnőtt, Magyarországon élő menekülteknek és bevándorlóknak szólt. Ezekben a tanfolyamokon arra a következtetésre jutottunk, hogy a fiatalabb résztvevőink motiváltabbak voltak az általunk kínált képzési folyamatra, talán azért is, mert ők könnyebben elköteleződtek egy ilyen önkéntes tevékenység iránt. A tanfolyamot 15-25 éves menekült vagy bevándorló háttérű fiatalok számára hirdettük meg, különös tekintettel az ukrainai orosz agresszió elől menekülő ukrán fiatalokra. Végül egy csodálatos csapat állt össze: öt ukrán, két afgán, egy iráni és egy palesztin származású résztvevővel.

A társadalmi részvétel tanfolyam céljai a következők voltak:

- * a résztvevők támogatása abban, hogy felismerjék az őket érdeklő társadalmi problémákat, és az ezekre válaszoló társadalmi akciót dolgozzanak ki és valósítsanak meg;
- * egy olyan fiatalokból álló közösség létrehozása, akik a tanfolyamunk alatt és után is számíthatnak egymásra;
- * a menekült és bevándorló fiatalok érezzék otthon magukat Magyarországon azáltal, hogy alaposabban megismerik jogaikat és kötelezettségeiket, aktívan részt vesznek a társadalomban és alakítják a közösségeik életét.

Nagy hangsúlyt fektettünk arra, hogy a résztvevőkből közösséget építsünk, mert meggyőződésünk, hogy ha egy jó csapatot alkotnak, akkor sokkal hatékonyabban tudnak együtt dolgozni. A szociodráma módszereit használtuk arra, hogy megismerjük egymást és azt, hogy milyen társadalmi kérdések fontosak mindannyiunk számára. Különböző élménypedagógiai módszereket is alkalmaztunk, valamint olyan gyakorlatokat, amelyek célja az önmagunkra való reflektálás, mint például fórum színházas gyakorlatok vagy a szociális atom.

A kritikai pedagógiai elveinket követve arra kértük a résztvevők sokszínű csoportját, hogy osszák meg, mely társadalmi kérdések érdeklik őket a leginkább. Foglalkoztunk azzal is, hogy milyen példaképek vannak, és összegyűjtöttük, hogy ezek a példaképek milyen, a résztvevők számára fontos értékeket képviselnek. Ez segített abban, hogy közös listát kapjunk azokról az értékekről,

⁸ A menedékkjogról szóló 2007. évi LXXX. törvény 10. §. (2) a) pontja értelmében.

amelyeket mindannyian fontosnak tartunk. Végül a csoport az alábbi három, a résztvevők számára legfontosabb társadalmi problémát szavazta meg:

- * menekültek problémái;
- * hajléktalanság;
- * a háború hatása a környezet védelmére Gázában és Ukrajnában.

Mindegyik probléma körül kiscsoportok alakultak, akik a következő időszakban a témájukkal kapcsolatban akartak társadalmi akciót megvalósítani. Miután körvonalazódtak a társadalmi problémák, megkértük a résztvevőket, hogy készítsenek interjúkat olyan emberekkel, akiket ezek a problémák érintenek, vagy akik egyébként szakértői az adott témának. A fiatalok ezáltal jobban megismerték a témákat, magabiztosabbak lettek az külsős szakértővel végzett feladat megoldásától, és hatékonyabban tudtak olyan társadalmi akciót tervezni, amely relevánsan reagál az általuk választott problémára.

2024 májusában szakértői találkozót szerveztünk a három témán dolgozó csapat számára. Egy kreatív eszközzel dolgozó aktivista, egy kommunikációs szakértő és egy közösségi média szakértő adott visszajelzést a csapatoknak az ötleteikről. A szakértői találkozót követően kétnapos tábort tartottunk Budapesten kívül, ahol a társadalmi akciók kidolgozására összpontosítottunk. A három csapat végül úgy döntött, hogy egy nagy közös társadalmi akciót szervez, és az eseményt Nyitott ablakok délutánjának nevezték el.

A Nyitott ablakok délutánját 2024 júniusában tartottuk meg egy józsefvárosi közösségi térben, Budapest etnikai szempontból leginkább sokszínű utcájában, a Népszínház utcában. A társadalmi akció teljes egészében a fiatalok elképzeléseit tükrözte, a fiatalokkal közösen szerveztük úgy, hogy jelentős feladatokat vállaltak, az eseményt teljesen a magukénak érezték. A következőket valósították meg:

- * egy nagy információs plakátot készítettek a háborúk természeti környezetre gyakorolt hatásáról Gázában és Ukrajnában;
- * egy közösségi média kampányt a háborúk gázai és ukrainai természeti környezetre gyakorolt hatásáról;
- * az esemény beharangozására egy közösségi médiakampányt a fiatal szervezőkkel és az “élő könyvekkel” készült videókkal;
- * egy [szakácskönyvet](#) a résztvevők kedvenc receptjeivel, fotóikkal és az általuk választott társadalmi problémával kapcsolatos motivációjukkal;
- * ruhagyűjtési kampányt hajléktalan emberek számára, valamint az eseményre hozott ruhák elszállítását egy átmeneti szállásra;
- * élő könyvtárat, ahol a látogatók hajléktalan és menekült emberekkel és a tanfolyam egyik résztvevőjével beszélgethettek;
- * afgán és ukrán ételeket rendeltünk, amiket az esemény során kóstolhattak a látogatók, és amelyek maradványait a környék hajléktalan embereinek adták oda az esemény után;
- * installációt az embereket elválasztó sztereotípiák és előítéletek témájára: egy borítékokból álló függönnyt függesztettek ki a terem közepén, a látogatók pedig egyenként levehették a borítékokat, és egy új, színes képet állíthattak össze belőlük.

A tagok közül volt, akit élő könyvnek is kiképeztünk, hogy mások számára befogadhatóan és érdekesen tudjon beszélni a saját tapasztalatairól. Az élő könyvtár képzéssel képes lett továbbá meghúzni is a beszélgetés határait: ha olyasvalamit kérdeztek volna tőle, amire nem szeretett volna válaszolni, akkor erre tudott volna nemet mondani, valamint jelezni és kilépni a helyzetből, ha nem érzi benne jól magát.

A fiatalok az esemény értékelésekor elmondták, hogy sok erőt kaptak attól, hogy sikerült közösen megszervezniük és megvalósítaniuk egy nyilvános eseményt. Büszkéek voltak magukra, hogy számukra korábban ismeretlen embereknek megmutathatták azokat a társadalmi témákat, amelyek őket foglalkoztatják. Az eseményre betért az utca frissen megválasztott önkormányzati képviselője is, aki szintén bevándorló háttérű, és aki sokat beszélgetett a tanfolyam résztvevőivel. Ennek hatására a tanfolyam résztvevőinek átalakult a politikusokról alkotott képe: megtapasztalták, hogy egy politikus Magyarországon hozzájuk hasonló is lehet, és őszinte érdeklődést mutathat irántuk.

politikusokról alkotott képe: megtapasztalták, hogy egy politikus Magyarországon hozzájuk hasonló is lehet, és őszinte érdeklődést mutathat irántuk.

Javaslatok

- ↳ Egy hasonló, hosszabb folyamat elején hagyjunk elegendő időt a csapatépítő foglalkozásokra.
- ↳ Ha van rá lehetőségünk, szervezzünk táborot az ifjúsági csoport számára. Ez motiválja őket a közös munkára.
- ↳ Hívjunk el különböző szakértőket, akik gazdagíthatják a résztvevők tudását az őket foglalkoztató társadalmi kérdésekről.
- ↳ Egy ilyen tanfolyam megtervezésekor vegyük figyelembe a résztvevők elfoglaltságait: ne terheljük túl őket olyan időszakban, amikor iskolai vagy munkahelyi kötelezettségeik miatt túlságosan elfoglaltak.
- ↳ A tervezésnél vegyük figyelembe, hogy idő- és munkaigényes a fiatalok mély bevonása a megvalósítási szakaszba, azonban ez a befektetés nagyon megéri, ebből tanulnak a legtöbbet a fiatalok és a csoportvezetők is.

Emberi jogi táborok ukrán és magyar fiatalok számára

2023-ban és 2024-ben négynapos emberi jogi tábort szerveztünk ukrán menekült és magyar fiatalok számára.⁹ A táborokkal több célunk volt. Egyrészt, hogy a résztvevők ismerjék meg a Helsinki Bizottság főbb témáit kreatív, minden érzéküket megmozgató, interaktív, élménypedagógiai, emberi jogi foglalkozásokon keresztül. Másrészt, hogy a magyar és az ukrán fiatalok ne csak a médiából és másodkézből halljanak egymásról. A magyar fiataloknak pedig legyen saját megélt tapasztalata az ukrán menekült fiatalokkal, és fordítva is, még úgy is, ha esetleg nincs közös nyelvük a kommunikációra. A nyelvi akadályok leküzdésében két tolmács volt segítségünkre, akik tolmácsoltak a résztvevőknek, és sokszor kulturális mediátorként is működtek. Célunk volt még megismerni olyan fiatalokat is, akiket a későbbi programjainkba bevonhattunk.

A táborokba 2023-ban kb. 50 jelentkező közül 14 fiatalot választottunk ki, míg 2024-ben kb. ugyanennyi jelentkező közül 16 fiatalot. A kiválasztásnál az ukrán fiatalok esetében előnyt jelentett a közügyek iránti érdeklődés. A magyar fiataloknál szintén, továbbá az, ha vidékről érkeztek, mivel célunk Budapesten kívül is megismertetni fiatalokkal a Magyar Helsinki Bizottság munkáját, és elkötelezetté tenni őket az emberi jogok védelme iránt. Továbbá szempont volt az is, hogy a nemek közti és az ukránok és magyarok közötti hasonló részvételi arányra törekedjünk, ezzel biztosítva egy minél sokszínűbb csoportot. A magyar jelentkezőket megkérdezték arról is, hogy ők hogyan érnék el a háború végét Ukrajnában, ha ez rajtuk múlna. El akartuk ugyanis kerülni, hogy az ukrán fiatalok kényelmetlenül érezzék magukat a táborban olyan vélemények miatt, amelyek nem őket, hanem az orosz álláspontot támogatják.

Az emberi jogi táborokat a Helsinki Bizottság különböző területeken dolgozó kollégáival közösen szerveztük. Jöttek munkatársak a Menekültügyi Programból és a Büntető Igazságszolgáltatás Programból is. A szervezőcsapat sokszínűsége a következő eredményekkel járt:

- * A tábor résztvevői hozzáértő szakértők segítségével foglalkozhattak emberi jogi kérdésekkel.
- * A szakértők emberi jogi játékokat dolgozhattak ki a munkájukról, ami lehetővé tette számukra, hogy elgondolkodjanak azon, hogyan lehet a munkájuk fő üzeneteit kreatív módon átadni fiataloknak. Ezeket a játékokat a későbbiekben is tudják hasznosítani.
- * A közös munka segítette a civil szervezetünk kohézióját: lehetőségünk volt olyan kollégákkal is együtt dolgozni, akikkel egyébként nem szoktunk. A fiatalokkal végzett kreatív munka motiválta azokat, akik egyébként teljesen más típusú munkát szoktak végezni. Illetve a felkészülés során lehetőség nyílt a két program közötti tudás- és tapasztalatcserére is.

⁹ A 2023-as és 2024-es szervezőcsapatunk tagjai: Armstrong Laura, Bacsák Dániel (2023-ban), Csonka Blanka, Kovács Petra, Krámer Lili, Shirzai Meri és Somogyvári Zoltán.

Mindkét évben két F fiatal Hangot vontunk be a szervezői csapatba. Nekik kettős szerepük volt: ugyanúgy részt vettek a gyakorlatokon, mint a többi résztvevő, de a tábor tervezésében és kivitelezésében is részt vettek, a felkészüléstől, a táborban gyakorlatok tartásán keresztül, az értékelésig. Emellett minden este részt vettek a csapatmegbeszéléseken is, ahol hasznos információkkal látták el a szervező csapatot a csoportdinamikáról és arról, hogy szerintük hogyan érzik magukat a tábor résztvevői (mivel egyidősek voltak a résztvevő fiatalokkal).

A táborra számos saját fejlesztésű gyakorlatot vittünk, amelyeken délelőttönként és délutánonként 3-3 órában kértük a fiatalok aktivitását. Így többek között az ukrán és magyar résztvevők egy olyan segítő szerepébe bújhattak, akinek a házába bekopogott egy üldözött afgán menekült. Itt a tábor biztonságos terében a fiatalok a fórum színház módszerével próbálhatták ki, hogy egy nehéz helyzetben milyen megoldások születhetnek arra, hogy egy menekült emberre a védelem és ne a kitoloncolás várjon. Gondolkodtak arról, hogy hogyan lehetne elérni a magyarországi börtönökben az emberhez méltó fogvatartási körülményeket, valamint, hogy milyen hatással van a fogvatartottak családtagjaira az, hogy szerették távol van. A táborozók egy kreatív projektfeladaton is dolgoztak négyfős csapatokban, ahol egy elképzelt ideális közösség alapjait fektették le, és ezt mutatták be poszterekkel és kreatív videókkal.

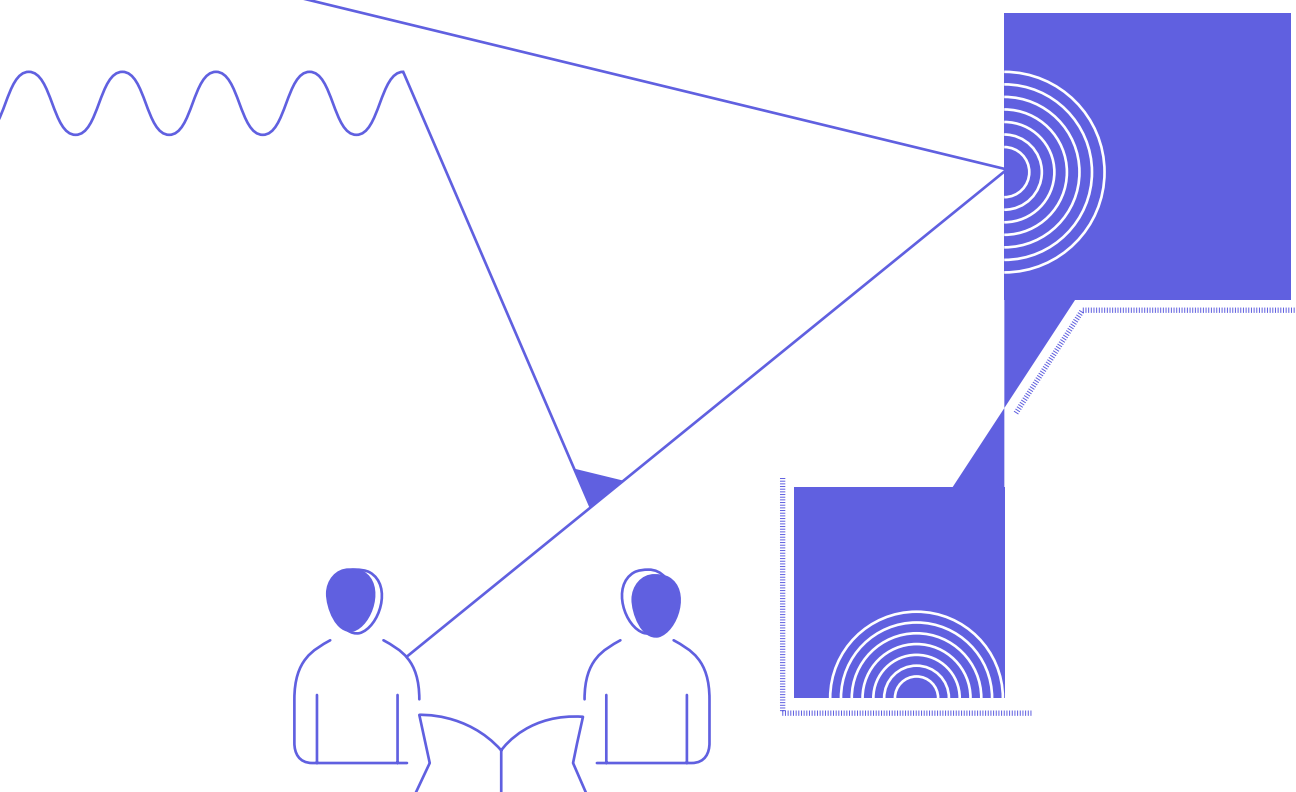
Sokat tanultunk abból, hogy két egymást követő évben tudtunk táborot szervezni. Így a 2024-es táborba be tudtuk építeni a 2023-as tábor tanulságait. Míg a 2023-as táborban okoztunk magunknak váratlan helyzeteket azzal, hogy a kitalált gyakorlatokat nem próbáltuk el előre, addig 2024-ben az összes nagy gyakorlatot eljátszottuk a szervezőcsapat tábor megelőző elvonulásán. Itt egymásnak adtunk visszajelzést arról, hogy hogyan érdemes még tovább fejleszteni, módosítani a gyakorlatokat. A csapatunk is megtanult még jobban együtt dolgozni, valamint a tolmácsolás is szintet lépett. Míg ugyans 2023-ban még konzekutív tolmácsolással tudtunk csak dolgozni, addig 2024-ben az ukránoknak már nem kellett várniuk a fordításra, ha magyarul beszéltünk, vagy a magyaroknak, ha épp az oroszul beszélő munkatársunk vezetett gyakorlatot. A tolmácsunk ugyanis tolmácsgéppel, mikrofonnal és fülhallgatókkal segítette a gyorsabb és hatékonyabb munkát, amivel rengeteg időt spóroltunk meg egy-egy feladatnál.

A nyári táborok sikere túlszárnyalta előzetes várakozásainkat. Az emberi jogi gyakorlatokkal sikerült elérnünk, hogy a résztvevők empátiáját növeljük az emberi jogsértéseket elszenvedő fogvatartottak, menekültek iránt. A kétnemzetiségű tábor is nagyon bevált: olyan barátságok szövődtek, amelyek azóta is tartanak: egy magyar roma fiú az ukrán barátaival másfél évvel a tábor után is csetel, míg egy magyar lány a 2024-es tábor óta is segít a táboros ukrán szobatársának a magyar egyetemi felvételi rendszerben eligazodni.

Azt a célunkat is elértük, hogy a tábor előtt számunkra teljesen ismeretlen fiatalok elkötelezett szövetségeseink legyenek hosszabb távon is. Az első tábor után menekült és bevándorló fiataloknak induló társadalmi részvétel tanfolyamunkba (amiről a 3. fejezet szól) három ukrán fiú is járt a táborosok közül. Az emberi jogi ifjúsági mentorok 10 résztvevője közül továbbá kilencen is megfordultak korábban valamelyik emberi jogi táborunkban. A mentorok munkájáról a következő fejezet szól.

Javaslatok táborok szervezésével kapcsolatban

- ↳ Az ukrán és magyar fiatalokat (természetesen külön-külön a fiúkat és lányokat) vegyes szobákban szállásoljuk el. Ez sokkal gazdagabbá teszi számukra az interkulturális élményt.
- ↳ Ha lehetséges, használjunk szinkrontolmácsolást (pl. egy speciális fejhallgató segítségével). Így nem vész el idő azzal, hogy a konzekutív tolmácsolásra várni kellene.
- ↳ A táborok előtt próbáljuk ki az emberi jogi gyakorlatokat a saját csapatunkkal, és adjunk egymásnak visszajelzést a gyakorlatokról. Ezáltal a gyakorlatok sokkal jobbá válnak, és nagyobb önbizalmat adnak, amikor a táborban valós időben valósítjuk meg őket.
- ↳ Minden nap tartsunk csapatmegbeszélést a táborszervezőkkel, amikor értékeljük a nap eseményeit, és átbeszéljük a következő napot (van-e bármilyen módosításra szükség a résztvevők alapján stb.).
- ↳ A programba iktassunk be elég szabadidőt, amikor nem adunk feladatokat a résztvevőknek.
- ↳ Adjunk többféle lehetőséget a visszajelzésre a fiataloknak, hogy mindenki megtalálja a neki megfelelő és kényelmes formát (pl. visszajelző doboz, amibe anonim üzeneteket dobhatnak bele, visszajelzés írásban, csoportos szóbeli visszajelzés).

Emberi jogi ifjúsági mentorok

5

5.1. Emberi jogi iskolai foglalkozások megvalósítása

A YES projektünk utolsó nagy eleme egy két hónapig tartó haladó csoport volt.¹⁰ Ez az emberi jogi ifjúsági mentorok csapatának létrehozása volt, amelybe azok jelentkezhettek, akik részt vettek az alábbi tevékenységek valamelyikében a két év során:

1. a Fial Hangok a Hangtalanokért csapatban;
2. a társadalmi részvétel tanfolyamon;
3. az emberi jogi táborokban.

A programban eredeti terveink szerint 6 fővel szerettünk volna dolgozni, de a 6 helyre 14 jelentkezés érkezett. Olyan kreatív és motivált emberek jelentkeztek, hogy úgy döntöttünk, az emberi jogi ifjúsági mentorok számát 6-ról 10 főre bővítjük (3 fő a társadalmi részvétel tanfolyamból, 7 fő pedig az emberi jogi táborainkból csatlakozott). Két volt Fial Hang is jelentkezett, de őket inkább arra kértük, hogy csatlakozzanak a Helsinkiben három munkatársából álló facilitátori csapatához. Mivel a fenti három csoportból a Fial Hangok vettek részt a leghosszabb ideig és a legátfogóbb képzésen, ezért úgy gondoltuk, hogy ők a mentorok mentoraiként segíthetnék a csapatot. Végül csak két jelentkezőt kellett elutasítanunk. Örültünk annak, hogy mind a 12 résztvevőnek havi díjat tudtunk fizetni 2024 októberében és novemberében, a mentor program ideje alatt.

Az emberi jogi ifjúsági mentorokkal a következő célokat tűztük ki:

- * képessé tenni őket arra, hogy multikulturális csapatokban emberi jogi iskolai foglalkozásokat hozzanak létre (minden csapatban volt ukrán és magyar résztvevő, és egy csapatban volt iráni résztvevő is);
- * lehetővé tenni számukra, hogy saját érdeklődési körüknek megfelelően elmélyedjenek egy-egy emberi jogi témában (de mégis kapcsolódjanak a Helsinki Bizottság széleskörű tevékenységéhez);
- * képezzük őket arra, hogy emberi jogi workshopok magabiztos facilitátorai legyenek;
- * osszák meg tudásukat a magyar középiskolákban tanuló társaikkal és középiskolai tanárokkal.

A mentoroknak a folyamat elején egy négy alkalomból álló képzést tartottunk. Itt bemutattuk nekik a három alaptémánkat: a menekültügyet, a büntető igazságszolgáltatást és a jogállamot, valamint a témáinkhoz kapcsolódó ügyfeleinket. Tanultunk az oktatói szerepek különbségeiről (facilitátor,

¹⁰ Ezt Major Magdával, Armstrong Laurával és Somogyvári Zoltánnal valósítottuk meg.

tanár és mentor), majd szerepjátékokkal készítettük fel őket nehéz facilitátori helyzetekre. A képzés rövideje ellenére intenzívvé tettük azzal is, hogy az alkalmak között egyéni és csoportos munkavégzésre is kértük a mentorokat. A résztvevők végül egyénileg választhattak, hogy a három alaptémánk közül mely kapcsán szeretnének iskolai foglalkozást tartani. Ezután három csapatba osztottuk őket, s itt már figyelembe vettük azt is, hogy minden csapatban legyen ukrán menekült fiatal is. A csapatok pedig a három témán belül önállóan dönthettek arról, hogy mi lesz az iskolai foglalkozásuk kulcskérdése, és mik lesznek a fókuszban lévő emberi jogok. A három csapat az alábbi témákat választotta:

- * a propaganda felismerése;
- * fiatalok részvétele a választásokon;
- * diszkrimináció, különösen a külföldiekkel és romákkal szemben.

Miután a foglalkozások témáit kitalálták, a csapatokat arra kértük, hogy kutassanak a témájukról, és találjanak ki egy foglalkozási tervet. A munkájukat egy előre megadott foglalkozási terv mintával segítettük. A foglalkozási terveket pedig egy intenzív és izgalmas kétnapos táborban fejlesztettük tovább. Itt a csapatoknak lehetőségük volt kipróbálni az általuk kitalált gyakorlatokat a többi résztvevőn, és az egymásnak adott visszajelzésekkel tudták tökéletesíteni a terveket.

A három iskolai workshop három állami iskolában valósult meg 2024 novemberében: Kaposváron, Sárbogárdon és Budapesten. Összesen 43 diákot értünk el. A foglalkozások tervezésénél sokat segített a csapatainknak az, amikor lehetőségük volt nekik is online megismerkedni azzal a tanárral, aki később a foglalkozáson is jelen volt. Kérdezhetek tőle a diákokról, a nyelvtudásuk szintjéről, arról, hogy a téma, amivel készülnek, hogyan érinti a tanár szerint a fiatalokat, akik ott lesznek a workshopon. Volt olyan foglalkozás, amely előtt erre a beszélgetésre nem volt lehetőség, és hiányzott is.

A mentorok a képzés során angolul kommunikáltak egymással és a sokszínű, többnyelvű vegyes kiscsoportok miatt az iskolai foglalkozásokat is angolul tartották. Számunkra tanulság, hogy a magyar diákok közül sokan passzívak maradtak, bár minden osztályban voltak aktív diákok is és nagy eltérés volt a különböző foglalkozások között ezen a téren. A passzivitás okai különfélék lehetnek, a magyar állami oktatási rendszer alá-fölérendeltségi viszonya biztosan közéjük tartozik. A diákok egyszerre túl sok, a hagyományos oktatás kereteiben nem megszokott élménnyel szembesültek: sok interakcióval, azzal, hogy nem felnőttek, hanem velük egykorú fiatalok tartják a foglalkozást (akik akár ők is lehetnének). Az angol nyelven való nyilvános megszólalás is kihívást jelenthetett sokuknak. Bár többször váltottuk át magyarra a kiscsoportos munkák nyelvét, ettől nem feltétlenül lettek aktívabbak a diákok, ezért is gondoljuk, hogy több tényező állhatott a passzivitás hátterében. A választójoggal kapcsolatos foglalkozáson fokozatosan nagyobb aktivitás jött létre, amikor több, egymás után következő körben kellett a résztvevőknek átgondolniuk, hogy kormányként, civil szervezetként, újságíróként és állampolgárként hogyan segítenék elő fiatalok szavazati hajlandóságát. Itt azt tapasztaltuk, hogy amikor már a harmadik, negyedik szereplő bőrébe kellett bújniuk, egyre több ötletük támadt a témával kapcsolatban.

A passzivitás ellenére kaptunk több pozitív visszajelzést olyanok diákoktól is, akik nem szólaltak meg a foglalkozás során. A pozitív visszajelzések alapján az is egy tanulság számunkra, hogy nem szabad alábecsülni azt, hogy a foglalkozás alatt és annak hatására a passzív résztvevők magukban

milyen érzéseket élnek át, és milyen gondolatok születnek meg bennük, amelyek később még újfajta cselekvésekhez is vezethetnek az életükben.

Az emberi jogi ifjúsági mentorokkal kialakítottunk továbbá egy emberi jogi kérdőívet is, amely a Magyarországon élő fiatalok tudását méri az emberi jogokról és a magyar civil szervezetek aktivitásáról. A kérdőív emellett a fiatalok által elszenvedett emberi jogsértésekre kérdez rá, valamint arra, hogyan lépnének fel ezekkel a jogsértésekkel szemben. A kérdőíveket is a mentorok vették fel a kortársaikkal, akik 15-25 éves, Magyarországon élő, magyar és külföldi állampolgárok voltak. Ezt a részvételi akciókutatást¹¹ 2025-ben tovább fogjuk folytatni, szintén részvételi módon. Először az adatoknak a fiatalokkal közös kiértékelésével, majd az adatok alapján egy közös akciót találunk ki a fiatalokkal együtt, ami a Magyarországon élő 15-25 évesek emberi jogi ismereteinek és elkötelezettségének növelését célozza.

¹¹A részvételi akciókutatás a kutatáshoz való jog érvényesítésének egyik módja, amelynek során a témában vagy problémában érintett emberek azért vizsgálják az őket körülvevő valóságot, hogy megértsék, majd megváltoztassák azt. Forrás: Közélet Iskolája, <https://kozeletiskolaja.hu/kutatas/>

5.2. A mentorok visszajelzései

A mentoroktól a folyamat végén egy öt szempontú értékelés segítségével kértünk visszajelzést. Azt kértük a mentoroktól, hogy rajzolják körbe a tenyerüket, és minden egyes ujjba írva válaszoljanak meg egy kérdést. Az öt alábbi kérdés kapcsán összegyűjtöttük a legjellemzőbb visszajelzéseiket:

Mi volt a legkiemelkedőbb része a programnak számukra?

Hogyan fogják tudni később is hasznosítani az elsajátított tudást és tapasztalatokat?

Mit javasolnak nekünk, amivel jobba tehetjük a következő programunkat?

Mit tanultak magukról?

"azt, hogy bár egy sokszínű csapattal időnként fárasztó a munka, de rendkívül jutalmazó is"

"hogy nagyon is szociális vagyok, és hogy magabiztosan tudok foglalkozásokat vezetni"

"hogy meg tudom csinálni! mert nem olyan nehéz, ha eleget készülsz rá."

"hogy sokkal rugalmasabb tudok lenni, mint vártam volna, és hogy tudok "nem perfekcionista" is lenni, ha nem akarok"

"hogy sokkal könnyebb a kortársaimmal együtt dolgozni, mint előzetesen vártam"

"több alkalom legyen, hogy jobban megismerhessük egymást"

"hogy a program két hónap helyett három hónapos legyen, de az alkalmak rövidebbek: ne három, hanem két órássak"

"ne csak egy próbafoglalkozást tartunk, hanem az ott kapott visszajelzések alapján még egyet"

"még több információt érdemes a foglalkozások résztvevőitől előzetesen beszerezni ahhoz, hogy egy kellemesebb tapasztalatuk legyen"

"legyen több időnk a tervezésre"

"a szerepjátékok, úgy éreztem, hogy azokban mindenki nagyon kreatívvá válik"

"a kaja és az emberi jogi kérdőív"

"a kedvenc feladatom a színdarab volt, a kedvenc részem pedig maga a workshop"

"amikor megunkhoz öleltük a különbözőségeinket a "bátor terek" módszernek egyik gyakorlatával"

"nagyon szerettem a megbeszélős és cselekvős feladatokat"

"más civil szervezetnél is tudok emberi jogi foglalkozásokat facilitálni, és terjesztem az emberi jogok hírét"

"magabiztosabban tudok mostantól együtt dolgozni egy sokszínű és angol nyelvű csapatban. Plusz a spontán gondolkodásom is fejlődött."

"a program által további projektekhez kaptam inspirációt"

"sokat tudok most már az emberi jogokról, így az életemben többet fogom ezeket említeni"

"kaptam egy biztos alapot az emberi jogokról és arról, hogy hogyan kell facilitálni, amire építeni tudok"

Miért ajánlanák másnak a programot (ha ajánlanák)?

"mert megtapasztalhatnak egy igazi tanulási folyamatot"

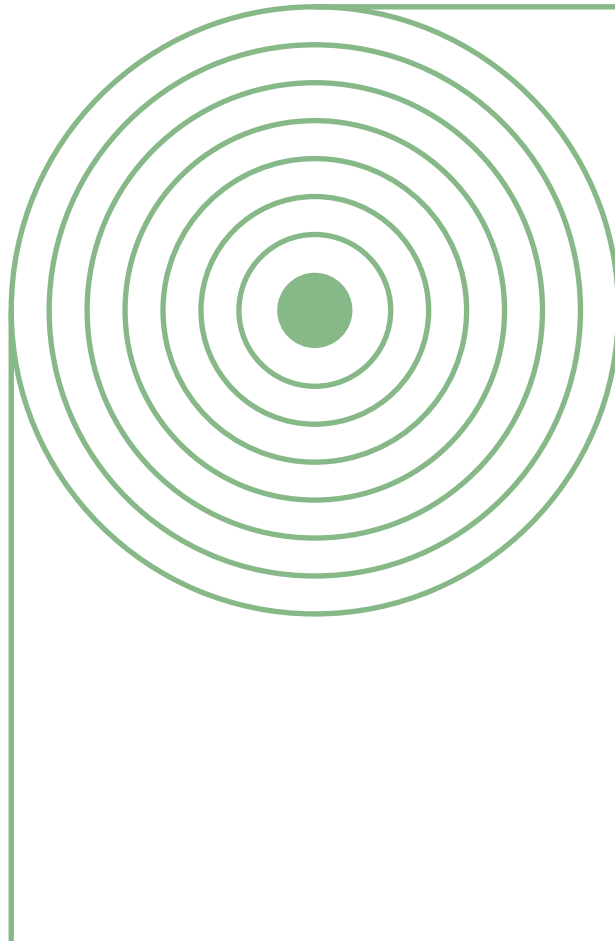
"mert a többi mentortól is sokat tanultam"

"az emberek is kedvesek voltak, tehát ha valaki új barátokat szeretne, akkor itt szert tehet rájuk."

"mert a témakörök nem tűl elvontak az én értékeimhez, több embernek ajánlom, mint egy másik civil szervezet"

"mert megfizetnek, és az önbizalmam és a szervezési készségem is megsokszorozódtak"

A mentorprogrammal számos további cékunkat is elértük. Így például a résztvevők jobban elmélyítették a tudásukat az emberi jogokról és az emberi jogvédelem nagykövetéivé váltak. A Helsinki Bizottság munkáját a magyar fiatalok és tanáraik jobban megismerték, így megerősödött bennük a szolidaritás célcsoportjaink és témáink iránt. Sikerült erősebb kapcsolatot kialakítani iskolákkal, lettek “szövetségeseink”, akiken keresztül már más tanárok is hívnak minket foglalkozásokat tartani. A mentorok is megtanultak emberi jogi workshopokat tartani és facilitálni, tovább tudják vinni ezt a tudást, így a befektetett energia megsokszorozódik. A mentorok pedig jobban bevonódtak a Helsinki Bizottság munkájába, ezért reméljük, hogy önkénteseink lesznek hosszútávon is.

6

Fiatalok bevonása egy civil szervezet munkájába - autonómia, kompetencia, kapcsolódás

Deci és Ryan öndeterminációs elmélete¹² szerint az embereknek három alapvető pszichológiai szükséglete van: autonómia, kompetencia és kapcsolódás. Minden munkahely jól jár, ha tesz azért, hogy a munkatársai autonómnak, kompetensnek és a szervezethez tartozónak érezzék magukat. Ez éppúgy igaz akkor, ha egy szervezet fiatalokat szeretne bevonni a munkájába. Az alábbiakban azt mutatjuk be, hogy a három alapszükséglet teljesüléséért milyen erőfeszítéseket tettünk a Fiatal Hangok, a társadalmi részvétel tanfolyam résztvevői, és az emberi jogi ifjúsági mentorok esetében.

6.1. Autonómia

A kritikai pedagógia elvei alapján a Fiatal Hangokat arra kértük, hogy vegyenek részt a tíz alkalmas csoportfolyamat, a további képzések és a közös munkafolyamat módszereinek, témáinak alakításában. A szervezeti keretek valamelyest leszűkítették a lehetőségeket, de a fiatalok így is tudták alakítani a saját munkájukat. Rendszeresen kértük a résztvevők visszajelzését egyénileg és csoportosan is. Ezáltal érezhették, hogy meghallgatjuk és értjük őket, részt vehetnek a velük történő folyamatok alakításában. Így nem csak passzívan elfogadták azt, amit kértünk tőlük, hanem aktívan alakították azt is, hogy a másfél év alatt miről tanuljanak, és azt is, hogy milyen munkafeladatokat végezzenek. Mindig megkérdeztük tőlük, hogy az általunk kiadott feladatok mennyi időt vesznek igénybe, hogy ne terheljük túl őket. Bátorítottuk őket, hogy mondjanak nemet, ha időhiány miatt nem tudják vagy nem akarják elvégezni az adott feladatot. Bízattuk a résztvevőket, hogy fogalmazzanak meg kritikát a közös munka folyamán. Időbe telt, mire ez sikerült a fiataloknak, ugyanis a magyar közoktatásban szocializálódott résztvevőknek ez nem mindennapi gyakorlatuk. De belejöttek, és képesek lettek konstruktív kritikát megfogalmazni mind a körülöttük lévő viszonyokkal, mind a közös munkánkkal kapcsolatban.

A tízalkalmas képzés után, a munkafolyamat egy éve alatt is többször megkérdeztük őket, hogy milyen további képzési igényük van. Több további képzésen is volt lehetőségük részt venni az érdeklődőknek, illetve miután mindannyian szerettek volna fejlődni a nyilvános beszédben, szerveztünk erre egy különálló képzést az egész csapatnak. Az autonómia további megnyilvánulása volt az is, hogy a csoport magának választotta a Fiatal Hangok a Hangtalanokért nevet.

¹² Deci, E. L., & Ryan, R. M. (1985). Intrinsic motivation and self-determination in human behavior. New York, NY: Plenum.

A társadalmi részvétel tanfolyam nyolc hónapos folyamata alatt is számos módon igyekeztünk biztosítani a résztvevőknek, hogy magukénak érezzék azt, amit együtt csinálunk. A tanfolyam során végig kértünk tőlük visszajelzéseket, és ezeket beépítettük a következő alkalmakba. A tanfolyam céljaként szolgáló társadalmi akció témáit is maguk választották ki. Itt még azt sem kötöttük ki, hogy közvetlenül kapcsolódjon a téma a Helsinki Bizottság munkájához. Így emélyedhettek nemcsak a menekültek helyzetében, hanem a hajléktalan emberek és a környezetvédelem témájában is. A minifesztivál formáját öltő társadalmi akciót, az odáig vezető kampányt és az összes megvalósult programot is ők találták ki. A társadalmi akcióra rendelkezésre álló pénzüsszeg sorsáról is ők döntöttek közösen.

Az emberi jogi ifjúsági mentorok autonómiáját visszajelzések kérésén és beépítésén túl azzal biztosítottuk, hogy az iskolai foglalkozások témáit ők találták ki. Egy megkötésünk volt: a témának valamennyire kapcsolódnia kell a Helsinki Bizottság tevékenységeihez. Mivel a szervezet sokféle ügyben nyújt jogi segítséget, a mentorok nagyon különböző fókuszot kereshettek maguknak, így foglalkozhattak végül a propaganda, választójog és diszkrimináció témáival.

6.2. Kompetencia

A Fiatal Hangok esetében nem volt könnyű kihívás hat-hét fiatalnak heti rendszerességgel értelmes feladatokat adni. Az előre eltervezett oktatási ív szerint haladtunk, először egy hosszabb képzést tartottunk a Helsinki Bizottság munkájához kapcsolódó emberi jogi kérdésekről (menekültek, jogállamiság és a fogvatartottak jogai). Ezután betekintést nyújtottunk számukra a munkánk különböző részeibe és módszereibe, illetve további ismeretet adtunk át, hogy a fiatalok érdemben tudjanak hozzájárulni a szervezet munkájához. A Fiatal Hangok tagjainak továbbá lehetőségük volt a részvételre néhány olyan képzésen, konferencián is, amelyek a Helsinki Bizottság munkatársai számára voltak nyitottak.

A társadalmi részvétel tanfolyam résztvevői kompetenciájának növelését több szakértő is segítette. Az akcióötleteikre több körben kaptak visszajelzést kommunikációs, kampánystratégiai és kreatív aktivista szakértőtől. Több résztvevő interjút készített a témája szakértőivel is. A fiatalok által választott élő könyvtár módszerre külön képzést szerveztünk, hogy magas színvonalon és biztonságosan tudják megszervezni a résztvevők a saját élő könyvtárukat.

Az emberi jogi ifjúsági mentorok nyilvános beszédfejlesztő képzésen vettek részt, hogy az iskolai foglalkozásokon még magabiztosabban tudjanak szerepelni.

Továbbá az összes résztvevő fiatal kompetenciáját a következő bárkire alkalmazható módokon fejlesztettük még: értelmes, nem túl könnyű, de nem is túl nehéz feladatok adtunk a munka során. Önkéntesen vállaltak különböző feladatokat, így mindenki a készségeinek, érdeklődésének megfelelő feladatokon dolgozhatott. Konkrét és világos utasításokat adtunk és határidőket jelöltünk ki, hogy az elvárásaink egyértelműek legyenek a résztvevők számára. Őszinte visszajelzést adtunk minden elvégzett munkafeladat után.

6.3. Kapcsolódás

A Fialat Hangok és a mentorok esetében abban a szerencsés helyzetben voltunk, hogy tudtunk nekik megbízási díjat fizetni. Ezért cserébe nagyjából heti 4-5 óra munkát kértünk (a táborokkal együtt átlagosan heti 8 óra munkát végeztek). Ez a Fialat Hangok esetében lehetővé tette, hogy a kevésbé kiváltságosak is részt vehessenek a munkánkban. Ha nem kapták volna meg ezt a fizetést, akkor máshol kellett volna dolgozniuk. Ezzel együtt a záró értékelésen a Fialat Hangok közül többen azt jelezték vissza, hogy a fizetés nélkül is részt akartak venni, de így könnyebb volt időt találni, valamint a munkajelleg és a partnerség érzése is erősebb volt.

Különböző további módokon biztosítottuk, hogy a három folyamat során a fiatalok a Magyar Helsinki Bizottság részének érezhessék magukat. A Fialat Hangok esetében folyamatosan hangsúlyoztuk, hogy a fiatalok csapata a Helsinki Bizottság részét képezi, a tagokat pedig fiatal munkatársaknak tekintjük. Ennek érzékelhető volt a hatása, az idő teltével magukra is Helsinkisként hivatkoztak. A legtöbb munkamegbeszélést mindhárom folyamat során az irodánkban szerveztük, így a fiatalok is ott tölthették az időt, ahol a teljes stáb dolgozik. Otthonosan mozogtak az iroda helyiségeiben, különösen a konyhában. Több kollégánkat megkértük, hogy találkozzanak a fiatalokkal, és beszéljenek nekik a szakterületükről, vagy személyesen magyarázzák el az adott munkafeladatokat. A Fialat Hangoknak és a mentoroknak a Helsinki Bizottsághoz való kötődését Helsinkis pólóval, kulaccsal és kapucnis pulcsival is erősítettük. A Fialat Hangok és a mentorok részt vehettek olyan képzéseken is, amelyeket külső szakértők tartottak a Helsinki Bizottság alkalmazottainak. A társadalmi részvétel tanfolyam akciójára számos Helsinkis kolléga jött el, akik nagyon pozitív visszajelzést adtak az eseményről a menekült és bevándorló fiataloknak.

6.4. A Fialat Hangok visszajelzései a fiatalok bevonásáról

Az ifjúsági tanácsunkat arról is kérdeztük a záró értékelésen, hogy szerintük hogyan érdemes egy civil szervezetnek bevonni a fiatalokat a munkájába. Többek között elmondták, hogy már maga a tudat, hogy dolgoznak egy civil szervezetben 15-20 éves fiatalok megnyugvást jelent más fiataloknak, mivel így nem érzik magukat inkompetensnek ahhoz, hogy közük legyen egy civil szervezethez. Elmondták azt is, hogy bár a háttértudásuk nem akkora, mint egy régóta a civil szervezetnél dolgozó szakemberé, de ha fiatalok szerveznek egy eseményt, az más fiatalok számára befogadhatóbb.

Arról is kérdeztük a csoportot, hogy szerintük érdemes-e egy civil szervezetnek pénzt adnia a fiatalok munkájáért. Elmondták, hogy több okból is jó ötletnek tartják a fizetést, ösztöndíjat. Egyrészt azért, mert így nagyobb eséllyel lehet egy sokszínű csapatot összehozni, mivel a rosszabb anyagi helyzetű tagoknak így nem kell máshol (annyit) dolgozniuk. Volt, aki kiemelte, hogy a fizetés miatt úgy érezte, hogy lehetnek elvárásai a többi csoporttag felé, és hogy ő is jobban kérhet dolgokat a többiektől, mert tudja, hogy nekik sem önkéntes munka ez, és nem a szabadidejükkel játszanak. Emellett a fizetés több jelentkezőt vonz. A kiválasztott fiatalok pedig motiváltabbak lehetnek, és megbecsültebbnek érezhetik magukat. Valaki így összegezte:

*Iszonyat jó érzés
önkénteskedni is. De persze ehhez kell
egy adott élethelyzet, hogy az ember
önkénteskedni tudjon.*

Javaslatok a fiatalok bevonására egy szervezet munkájába

- ↳ Jól magyarázzuk el nekik, hogy mit csinál a civil szervezetünk, tudassuk velük, hogy miért olyan különleges ez a hely, és miért fontos számunkra az ő hozzájárulásuk.
- ↳ Előfordulhat, hogy a fiatalok nem szocializálódtak még a munka világában, ezért is érdemes elmondani nekik, hogy pontosan mit várunk el tőlük. A különböző eszközök használatát mutassuk meg (pl. Google Drive), ne feltételezzük, hogy már ismerik vagy aktívan használják.
- ↳ Tegyük világossá a munkafeladatokkal kapcsolatos elvárásainkat: adjunk egyértelmű utasításokat és határidőket.
- ↳ Adjunk őszinte visszajelzést minden elvégzett feladat után, és ne felejtsük el megemlíteni a hibákat sem. Ebből sokat fognak tanulni.
- ↳ Kérjünk őszinte visszajelzést, bátorítsuk a résztvevőket a kritika megfogalmazására.
- ↳ A visszajelzéseik alapján módosítsunk a programon, ahol lehet, ezt kommunikáljuk a résztvevők felé és időben tájékoztassuk őket, ha valami az eredeti tervtől eltérően bármilyen ok miatt már nem teljesíthető.
- ↳ Tervezzük meg a fiatalok munkáját gondosan és jó előre. Így mindig közel azonos mennyiségű munkát tudunk majd adni nekik, és ezzel elkerülhetjük, hogy különböző időpontokban túl sok legyen a munkaterhük, vagy éppen tétlenek legyenek.
- ↳ Mérjük fel a résztvevők egyéni készségeit, és a feladatok kiosztásánál ezt vegyük figyelembe (pl. aki írni szeret, írjon, aki rajzolni tud, tervezzen grafikát).
- ↳ A lehető legtöbb informális szervezeti eseményre hívjuk el a fiatalokat, így pl. munkahelyi ünnepekre, vagy szervezzünk nekik filmvetítést, társasjátékozást.
- ↳ A lehető legtöbb munkatárssal legyen alkalmuk találkozni valamilyen feladat kapcsán vagy eseményen.
- ↳ Tartsanak a fiatalok is eseményt, képzést a többi munkatársnak, ami mindkét félnek hasznos lehet, és az ismerkedést is nagyban segíti.
- ↳ Ha lehet, vigyük őket terepre. A Fiatal Hangok egyszer jelen lehettek, amikor ukrán menedékeseknek nyújtottak jogi tanácsot a Helsinki Bizottság jogászai, és aki eljött, annak emlékezetes maradt ez a tapasztalat.

6.5. Összegzés

A Fiatal Hangokkal az volt a célunk, hogy kipróbáljuk, hogyan működhet jól a Helsinki Bizottságban egy fiatalokból álló tanács. A másfél éves közös munkából rengeteget tanultunk. A teljes folyamatot ketten - Major Magda és Somogyvári Zoltán - csapatban követtük végig, ami fontos volt, mert így a fiatalok is kétféle személyiséghez és szakértelemhez tudtak kapcsolódni. A kettős vezetés azért is volt hatékony, mert a csapat igényelte a rendszeres, legalább kétheti személyes találkozást, és ezt sokszor csak egyikünk jelenlétével tudtuk megoldani.

A hat tanácstagra sok figyelmet szenteltünk, hogy minél inkább autonómnak, kompetensnek és a Helsinki Bizottsághoz tartozónak érezzék magukat. Talán a sok figyelem miatt azt is sikernek könyveljük el, hogy a családjával külföldre költöző résztvevőn kívül senki nem morzsolódott le annak ellenére, hogy számos életfeladattal és néha komoly nehézségekkel kellett szembenézniük a másfél év alatt, iskolai, családi, munkavállalási és lakhatási kihívások formájában.

Jól működött az a stratégia, hogy a fiatalok csoportjait különböző elkötelezettséggel és feladatokkal járó szinteken tudtuk bevonni. Az emberi jogi táborokba bárki jöhetett, aki négy intenzív napon keresztül emberi jogokkal akart foglalkozni. A társadalmi részvétel tanfolyamra már egy hosszabb elköteleződést kértünk, részvételt a heti találkozókra nyolc hónapon át. A Fiatal Hangok a Hangtalanokért tagjainak kellett a leghosszabban elköteleződni, hiszen ők másfél évig dolgoztak velünk. Végül pedig az emberi jogi ifjúsági mentornak rövidebb időre, de rögtön nagyobb felelősséget kellett vállalniuk, mivel a két hónapos munka második hónapjában már iskolai foglalkozásokon képviselték a Helsinki Bizottságot és kérdőíveztek is. Esetükben az elköteleződést segítette, hogy már mind vettek részt korábbi programjainkon.

A projektünket 2024 végén egy külső szakember is értékelte. Ő interjúkkal és kérdőívekkel mérte fel, hogy a programjainkon részt vett fiatalok emberi jogi elkötelezettsége, kompetencia-érzése és képességei hogyan fejlődtek. Az eredményei azt mutatják, hogy azok a fiatalok, akik több programunkon is részt vettek - először emberi jogi táborban majd a mentorprogramban, vagy először a társadalmi részvétel tanfolyamon, később pedig a mentorprogramban - ugrásszerű fejlődést éltek meg azokhoz a fiatalokhoz képest, akik csak egy programunkon vettek részt. A külső értékelés is visszaigazolta a tapasztalatainkat: hogy érdemes először tábort szerveznünk, majd hosszabb folyamatokba bevonni azokat, akik a tábor hatására még elkötelezettebbekké váltak az emberi jogokkal kapcsolatban és mélyebb bevonódásra vágytak.

Mindhárom folyamatra igaz, hogy ha partnerként kezeljük a fiatalokat, felelősséggel járó feladatokat kapnak, és erőfeszítéseiket többféle módon értékeljük, akkor a saját részvételüket is értékesnek fogják tartani. S végül: legnagyobb sikerünket talán abban látjuk, hogy a fiatalok mindhárom csoportban önazonosan tudtak együttműködni, és megtanultak az őket körülvevő társadalmi rendszerrel, valamint velünk kapcsolatban is nem mindent adottként elfogadni, hanem kérdéseket feltenni, elemző kritikával élni.

Tanárokkal folytatott munkánk

7

A fiatalok emberi jogi táboraihoz hasonlóan a tanárokkal is egy többnapos képzésen találkoztunk először. Azért akartunk pedagógusoknak képzést biztosítani, mert azt szeretnénk, hogy Magyarországon az emberi jogokat ismerő és azokat tiszteletben tartó diákok éljenek, és hiszünk benne, hogy a tanárokkal való együttműködéssel sokkal több diákhöz elérhetünk.

7.1. Középiskolai tanárok kétnapos képzése

2024 áprilisában 7 középiskolai tanár vett részt a kétnapos képzésünkön. A képzés célja az volt, hogy emberi jogi gyakorlatokat mutassunk a tanároknak, akik ezeket később átvehetik és felhasználhatják saját óráikon. A kritikai pedagógiai elveink alapján a képzést a Fial Hangok három tagjával együtt tartottuk. A képzés során a fiatalok voltak a helsinki munkatársakkal együtt a képző, a tanárok pedig a képzettek szerepében.

Célunk volt, hogy az ország különböző részeiből és különféle iskolatípusokból érjünk el tanárokat. Ez azért fontos a Helsinki Bizottságnak, mert szeretnénk, ha az egész országban jogtudatos tanárok tanítanának. A 7 tanár Magyarország 4 régiójából érkezett, néhányan szakiskolákból, egy tanár pedig egy alapítványi gimnáziumból. A képzésen különböző tanulási eszközöket és emberi jogi témákat mutattunk be, többek között a következőket:

- * fórum színház workshopot arról, hogyan segítsünk egy kísérő nélküli kiskorú menekültnek a menekültügyi meghallgatásán;
- * előadást a kritikai pedagógiáról;
- * beszélgetést arról, hogy a trauma hogyan befolyásolja a gyermekek és menekültek emlékezetét - az ifjúsági tanács két tagja adta a szakmai tartalmat ezekhez a megbeszélésekhez;
- * beszélgetést arról, hogy az állami intézményekben felnövő gyerekeknek más nevelési és emberi szükségleteik vannak, mint a családban felnövő gyerekeknek - ezt a vitát egy olyan Fial Hang moderálta, aki gyerekotthonban nőtt fel;
- * egy általunk fejlesztett társasjátékot a magyar hivatalos személyek jogairól és kötelezettségeiről;
- * egy szintén általunk fejlesztett emberi jogi kronológiai játékot, amelyben időrendi sorrendbe kell tenni az egyes emberi jogi eseményeket.

Minden gyakorlat után megkérdeztük a tanárokat, hogy azt hogyan lehetne felhasználni a saját tanítási gyakorlatukban. Ezáltal ellenőrizni tudtuk, hogy a gyakorlatok mennyire voltak hasznosak számukra, és a visszajelzéseiket felhasználhattuk a gyakorlatok továbbfejlesztéséhez. A tréning végén az általunk fejlesztett emberi jogi társasjátékokat is átadtuk nekik, hogy ezeket később is használni tudják.

A Fiatal Hangok a képzés értékelésekor elmondták, hogy nehéz volt számukra a helyzet, hogy ők voltak a képzők, a tanárok pedig a képzettek. Egyvalaki közülük azt is megosztotta, hogy ezzel a helyzettel egy régi álma valósult most meg. A tanárok egyöntetűen pozitívnak értékelték a képzést, és a fiatalok által tett szakértői hozzászólásokat is. A kritikai pedagógiáról szóló, Szarka Alexandra által tartott előadást pedig szintén gondolatébresztőnek találták.

Javaslatok arra vonatkozóan, hogyan kellene fiatalokat bevonni középiskolai tanárok képzésébe

- ↳ A képzés előtt szerepjátékos gyakorlatokkal készítjük fel a fiatalokat a nehéz képzési helyzetekre.
- ↳ A képzés felhívásában és a képzés során is tegyük egyértelművé, hogy a fiatalok ugyanolyan egyenrangú képzők, mint a jelenlévő idősebb személyek.
- ↳ A fiatalok olyan szerepet vállaljanak a gyakorlatokban, ami még komfortos számukra.
- ↳ Az egyes emberi jogi gyakorlatok elpróbálása és begyakorlása a képzés előtt nagyszerű módja annak, hogy lássuk, hogyan fog működni a gyakorlat. Ez lehetőséget ad a szervezőknek a szükséges változtatásokra.
- ↳ Többnapos képzés esetén naponta tartsunk csapatmegbeszélést a fiatalokkal, hogy lássuk, hogyan érzik magukat, és hogy közösen értékeljük az előző foglalkozásokat.

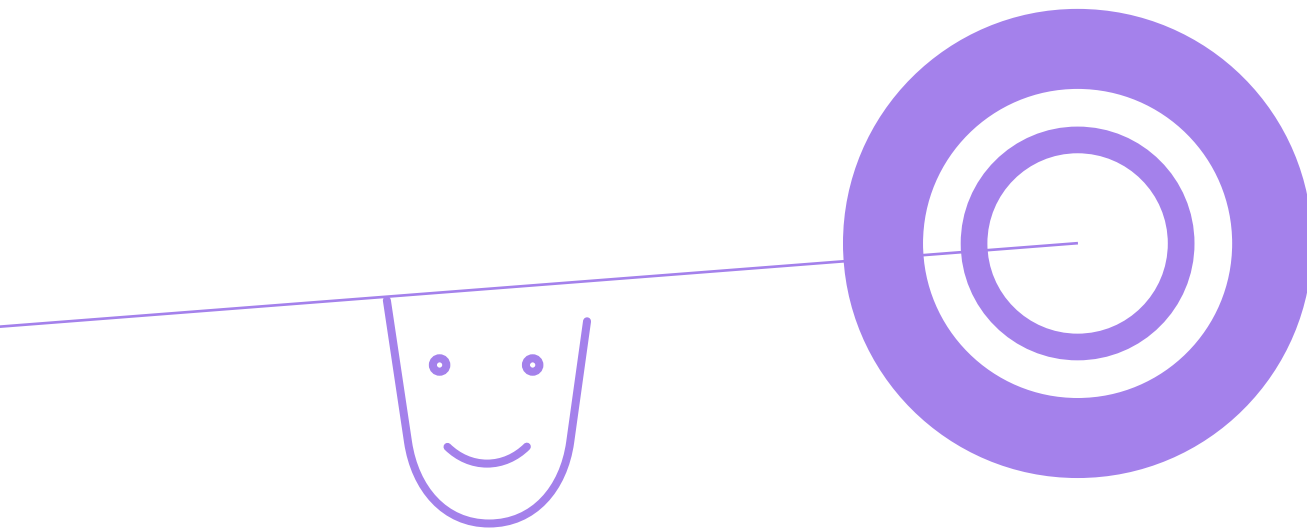

7.2. A tanárok bevonása a Helsinkai Bizottság további tevékenységeibe

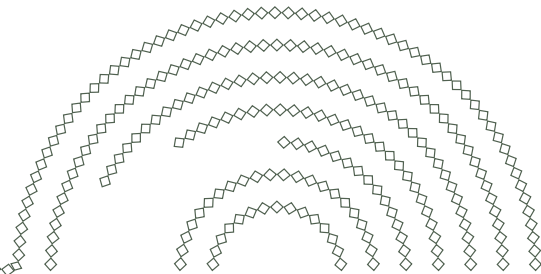
Azokat a tanárokat, akiket a képzés során megismertünk, később a társadalmi részvétel tanfolyam 2024. júniusi társadalmi akciójára is meghívtuk. Ide eljött egy tanár, akinek nagy élmény volt az élő könyvtár során beszélgetni a tanfolyamunk 15 éves iráni bevándorló tagjával és egy hajléktalan aktivistával. Az emberi jogi mentorok három iskolai foglalkozása (lásd a 5. fejezetben) közül pedig kettőt is a képzésen megismert tanárok iskoláiban tudtunk megvalósítani.

Javaslatok a tanárok képzés utáni bevonására

- ↳ Tartsuk a kapcsolatot a tanárokkal online is a képzés után. Szervezzünk velük online tapasztalatcserét arról, hogy a képzésen megismert emberi jogi gyakorlatokat, társasjátékokat hogyan tudták hasznosítani az osztályaikban.
- ↳ Hívjuk meg őket olyan számukra releváns szakmai vagy informális eseményekre, amelyeket a szervezetünk tart.
- ↳ Igyekezzünk hosszútávú együttműködések kialakítani a pedagógusokkal, jelezzük előre a következő együttműködési lehetőségeket számukra (például új emberi jogi gyakorlatok kipróbálását).

8 Gyakorlatok gyűjteménye

A gyakorlat neve

Jogos volt-e a könnygáz és a fogda?

Célok

Tanulás a rendőrök jogairól és kötelezettségeiről, a tüntetők jogairól és kötelezettségeiről, a jogérvényesítésről és a bírósági eljárásról. A vita, érvelés gyakorlása.

Emberi jogok

- ↳ Gyülekezéshez való jog
- ↳ Véleménynyilvánításhoz való jog
- ↳ Személyes szabadsághoz való jog
- ↳ Jogorvoslathoz való jog

Eszközök

- ↳ Szerepkártyák előre kinyomtatva.
- ↳ A Helsinki Bizottság [Tüntess okosan!](#) kisokosának kinyomtatott változata annyi példányban, ahányan vannak.

Időtartam és létszám

45-60 perc, legalább 6 fő, legfeljebb 12-16 fő

A gyakorlat leírása

I. rész: Közös tudás összegyűjtése és információ átadása a szerepjáték témájával kapcsolatban: a) általában a rendőr feladatai, b) speciálisabban mik a szerepei egy rendőrnek egy tüntetésen (pl. biztosítás, jogsértések észrevétele), c) milyen jogai és kötelezettségei vannak a tüntetőknek. Ehhez a facilitátorok használják a Helsinki Bizottság [tüntetésekről szóló kisokosát](#).

II. rész: Szerepjáték - egy tüntetéssel kapcsolatos panaszügy elbírálása. Három csapatot alkotunk: a) tüntetők, b) rendőrök, c) bírók. A panasz eljárást két diák indítja meg, akiket egy tüntetésről elvitt két rendőr egy rendőrségi fogdára. Ha nagy a csoport, lehet egy negyedik csapatot is alkotni: d) a független média csapatát.

Először minden csoport megkapja a szerepkártyáját, és 5-5 percen átbeszéljük, hogy mit fognak mondani a tárgyaláson. A facilitátorok körbejárva segítenek.

A gyakorlat leírása

Bírók: mérlegelniük kell, hogy a rendőr az arányosság követelményét figyelembe vette-e: hatékony lett volna más olyan intézkedés, ami enyhébb, mint lefűjni a fiatalokat könnygázzal és elvinni őket a fogdára. Derítsék ki, hogy a rendőrök miért vetették el az enyhébb intézkedés alkalmazását.

Tüntetők: lefűjták őket könnygázzal és elvitték fogdára, ami szerintük jogszerűtlen volt, mert nem voltak agresszívak, és a rendőrök nem is figyelmeztették őket előre.

Rendőrök: nem emlékeznek, hogy figyelmeztették-e előre a diákokat, hogy fognak könnygázt használni. Elvitték a diákokat a tüntetésről a rendőrségi fogdára, mert ezt a parancsot kapták. Szerintük nagy volt a káosz, ezért arányos és célszerű volt az intézkedésük.

Független média: megfigyelik a tárgyalást, jegyzeteket írnak, és a tárgyalás végén készítenek egy élő, kamerás bejelentkező riportot, vagy írnak egy újságcikket, amit felolvasnak.

Ezt követően megindul az eljárás a sorvezető alapján. A két fél szabadon érvel, győzzék meg a bírót saját szavaikkal. Az eljárás leírása:

1. Tüntetők elmondják két percben, hogy mi történt, miért tesznek panaszt.
2. Rendőrök két percben reagálnak.
3. Bírók kérdéseket tesznek fel két percben mindkét fél részére.
4. A tüntetők és a rendőrök félrevonulva megbeszélik, hogy milyen választ adjanak a bírók kérdéseire.
5. Tüntetők reagálnak arra, amit a rendőrök mondtak, és válaszolnak a bírók kérdéseire.
6. Rendőrök reagálnak arra, amit a tüntetők mondtak, és válaszolnak a bírók kérdéseire.
7. Bírók újra kérdezhetnek.
8. Ha szükséges, a tüntetők és a rendőrök félrevonulva megbeszélik, hogy milyen választ adjanak a bírók újabb kérdéseire.
9. A tüntetők és a rendőrök újra válaszolnak.
10. Bírók visszavonulnak tanácskozni, majd kihirdetik az ítéletüket.
11. Ha nagy a csoport létszáma, és az elején alakult egy független média szerepkártyás csapat is, akkor ők most kapnak 5 percet, hogy készítsenek egy élő, kamerás bejelentkezést, vagy újságcikket, amit felolvasnak.

A bíróság ítélete függ attól, hogy hogyan érveltek a játékban a csapatok. Ha a rendőrök nem tudták igazolni a könnygáz használatának megalapozottságát, akkor a tüntetők panaszának igazat adó döntés az igazságos ítélet. Úgyszintén, ha a rendőrök nem tudják igazolni, hogy miért vitték fogdára a tüntetőket, emiatt is el kell a bírónak őket marasztalniuk. Ha a rendőrök érvei meggyőzőek, akkor a tüntetők panaszát el kell utasítani.

A gyakorlat leírása

12. Demechanizáció, azaz szerepből kilépés: mindenki, aki szerepben volt, elmondja hangosan egymás után, hogy “én már nem a rendőr, tüntető, stb. vagyok”, hanem XYZ (a saját nevét).
13. A gyakorlat végén a szerepekből kilépve megbeszéljük, hogy milyen volt a játék a résztvevőknek, mit tanultak. A beszélgetéshez segítő kérdések:
 - Sikerült azonosulni a szerepekkel?
 - Milyen érzés volt a szerepekben lenni?
 - Milyen érzés volt, hogy harmadik fél fog dönteni a vitában? Milyen volt dönteni a vitában?
 - Meggyőző(ek) volt(ak) a másik csapat(ok)?
 - Változott közben a véleményetek ahhoz képest, amit először gondoltatok a helyzetről?
 - Nehéz volt az érzelmektől függetlenül dönteni, tudósítani?

A gyakorlat neve

Menedékjogi eljárás

Célok

Érzékenyítés a különböző helyzetű menekült emberekre, és mindennapi nehézségeikre új országaikban. Gyakorolni egy kiszolgáltatott helyzetben lévő ember megsegítését asszertív módon. A fórum színház módszerének megismerése.

Emberi jogok

- Menedékhez való jog
- Megfelelő ügyintézéshez való jog
- Jogorvoslathoz való jog (panasz)

Eszközök

- Egy kalap, vagy kendő, amellyel a segítő szerepébe lépő résztvevő jelzi, hogy ő szerepben van.
- Három facilitátor szükséges:
 1. egy értetlen ügyintézőt játszó facilitátor,
 2. a menedékkérőt játszó facilitátor,
 3. egy játékvezető.

Időtartam és létszám

30-45 perc, legalább 4 fő (a három facilitátoron kívül)

A gyakorlat leírása

A fórum színház szerepjáték előtt fontos a résztvevőket rámelegíteni néhány rövid képszínházas játékkal a későbbi szerepjátéokra. Képszínházas gyakorlatokat az Artemisszió Alapítvány kiadványából¹³ alkalmazhatunk.

1. A résztvevők végignéznek egy jelenetet, amiben két facilitátor játszik. Az egyikük egy magyarul is beszélő ukrán menekültet játszik, aki egy hivatalban épp be akarja adni a menedékkérelmét. A másik facilitátor játssza az értetlen ügyintéző szerepét. Az ügyintéző félreérti a menedékkérőt, és nem akarja bevenni a menedékkérelmét, pedig a menedékkérőnek joga van ahhoz, hogy azt átvegyék tőle.
2. A játékvezető megkérdezi a résztvevő közönséget, hogy ők hogyan segítenék a menedékkérőt ebben a helyzetben, ha jelen lennének. Összegyűjt néhány ötletet.
3. A játékvezető megkérdezi a résztvevő közönséget, hogy ki szeretné magát a menedékkérőt segítő szerepében kipróbálni. Az önként jelentkezőnek odaadja a kalapot, vagy kendőt, amit az felvesz, jelezve, hogy szerepbe lép.
4. Az első játészó megpróbál segíteni a menedékkérőnek, hogy az ügyintéző átvegye a menedékkérelmet. Az ügyintéző azonban ezt nem fogja még hagyni, ellenáll mindenféle módon (pl. ebédszünetre hivatkozik, vagy arra, hogy másik ügyintézőnél kell benyújtani a kérelmet, vagy azt mondja a menedékkérőnek, hogy az másnap jöjjön vissza). A menedékkérő tehetetlenül viseli a helyzet nehézségét, és nem nagyon érti, hogy mi történik körülötte.
5. A játékvezető megköszöni az első játészónak a játékot, akit meg is tapsolnak. Új játészót hív a közönségből, megkérdezve, hogy kinek van más ötlete, amit kipróbálna segítőként. A második játészó kipróbál egy új ötletet. Ha jó ötletet hoz be, akkor az ügyintéző már enyhülhet, sugallva a későbbi játékosoknak, hogy be fogja venni a kérelmet, ha meggyőző ötletekkel állnak elő. A játékvezető dönt, hogy meddig hagyja játszani a játékosokat. Ha úgy látja, hogy valaki elakadt, akkor megköszöni a játékát, megtapsolják, és újabb játékost buzdít játéokra.
6. A játék végén egy játékosnak sikerül végül meggyőző ötletekkel előállnia, ezért az ügyintéző enged a nyomásnak és átveszi a menedékkérő menedékkérelmét. Taps. (Az ügyintéző szerepében lévő facilitátor minden esetben vegye át a menedékkérelmet a játék végén. Ő és a játékvezető is rávezetheti a játékosokat egy meggyőző érvre. Fontos, hogy a játékban legyen különbség a jó és rossz érvek, stratégiák hatása között, ne az legyen a tanulság, hogy lehetetlen a helyzetet változtatni.)
7. Demechanizáció, azaz szerepből kilépés: mindenki, aki játszott, elmondja hangosan egymás után, hogy “én már nem a segítő vagyok”, “én már nem az

¹³ Végh Panni, Szilágyi Sára, Proics Lilla: A fórum színház dramaturgiája. Artemisszió Alapítvány, 2019, <https://drive.google.com/file/d/1EA8aIInfD87QYhiVIdSIpPiTdD5b66p/view?ts=65e9e1d1>.

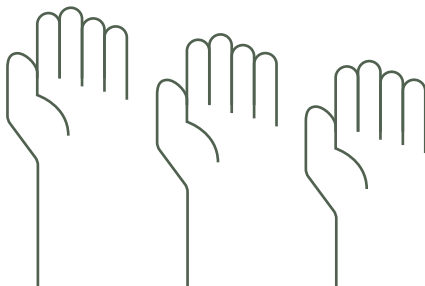
A gyakorlat leírása

ügyintéző vagyok”, hanem XYZ (a saját nevét).

8. Megbeszélés: a játékvezető az alábbi sorrendben vezeti ezt a részt:

- a. Ki mit élt meg a szerepben?
- b. Milyen megoldások hatottak az ügyintézőre? Milyen egyéb megoldások működtek volna még? Itt a játékvezető segíti a résztvevőket értékelni a jól, és a kevésbé jól működő megoldásokat. Jól működő megoldások lehetnek többek között:
 - i. főnökkel akar beszélni a segítő, vagy másik ügyintézőt kér;
 - ii. jogszabályokra való hivatkozás;
 - iii. közös, hétköznapi témát vet fel, amihez tud kapcsolódni személyesen az ügyintéző;
 - iv. barátságos, de higgadt, határozott, kitartó hozzáállás;
 - v. hivatalos szaksargon, szakszavak emlegetése;
 - vi. az idegenellenességgel szembesíteni az ügyintézőt (ha idegenellenesen játszott);
 - vii. érvelni azzal, hogy az ügyintézőnek is az az érdeke, hogy minél hamarabb lezáruljon az ügy;
 - viii. bevonni az ügyfelet, az érintett személyt a beszélgetésbe;
 - ix. panasszal való fenyegetőzés, vagy panasztétel.
- c. Kinek van hasonló élménye a való életből?
- d. Mit tanultatok a játékból?

A játék végén a játékvezető kiemeli, hogy minden játzó büszke lehet a bátorságára, és az ötleteire. Nem az utolsó játzó hozott helyes megoldást, hanem minden játzó egymásra épülve érte végül el, hogy az ügyintéző bevegye a menedékkérelmet.

A gyakorlat neve

Hogyan ismerjük fel a propagandát?¹⁴

Célok

A résztvevők ismerjék meg a propaganda módszereit, és tanulják meg felismerni, ha félígazságokat, félreinformáló tartalmat látnak.

Emberi jogok

- Véleménynyilvánítás szabadsága
- További emberi jogok: bármelyik (attól függ, hogy milyen plakátot hozunk)

Eszközök

- Propagandát alkalmazó plakátok kinyomtatva vagy kivetítve.
- Új plakát ötleteléséhez: internet vagy a témában előre kinyomtatott cikkek.
- Új plakát alkotásához: lap, filcek vagy színes ceruzák.
- Felkészülni előre a propagandáról, pl. ezzel a cikkel.¹⁵

Időtartam és létszám

50-60 perc, legalább 6 fő

A gyakorlat leírása

1. A facilitátor ismertesse a propaganda kulcsfogalmait¹⁶ és működését. Előny, ha a résztvevőknek propagandát használó posztereket is mutatunk. A felkészüléshez ajánljuk az eszközöknél felsorolt cikket. (5-10 perc)
2. A jelenlévők számától függően osszuk őket kiscsoportokra. Minden csoportban legyen legalább 3 fő.
3. Minden csoport kap egy propagandát használó posztert. Feladataik:
 - a. Próbálják meg megtalálni a propaganda eszközeit, amelyeket a plakát használ. (3-5 perc)
 - b. Gondolkodjanak: Milyen üzenetet akar közvetíteni a plakát? Hogyan próbál manipulálni? (3-5 perc)
4. Ötleteljének, hogy hogyan mutatnák be a témát tényszerűen, nem részrehajlóan, hanem a valóság összetettségét hangsúlyozva. Ehhez nézzenek utána a témának a telefonjukon (vagy előre megadott cikkekből). (5-10 perc)
5. Készítsenek egy új plakátot, amely a teljes igazságot/valóságot mutatja be, nemcsak azt, amit a propaganda sugallni akart. (5-10 perc)

¹⁴ A gyakorlat kifejlesztői: Balogh Gerda, Tímur Zhdan és Goldinger Dávid emberi jogi mentoraink.

¹⁵ LibertiesEU: *Modern politikai propaganda: Hogyan lehet felismerni?* iFit, <https://ifit.hu/modern-politikai-propaganda-hogyan-lehet-felismerni/>.

¹³ Dezinformáció, hamis vagy félrevezető információk, cél a közösség véleményének megváltoztatása, egy ügy mellé állítása.

A gyakorlat leírása

6. A csoportok mutassák meg egymásnak az eredeti, propagandát használó plakátot és az új, teljes valóságot tartalmazó plakátot, amit megalkottak. (5 perc)

7. Feldolgozó beszélgetés az alábbi kérdésekkel:

- Milyen élmény volt új plakátot alkotni?
- Ki mit tanult ezzel a gyakorlattal?
- Találkoztatok már propagandával? Ha igen, milyen eszközöket használt? (10 perc)

A gyakorlat neve

Fogjatok össze a tanítás szabadsága érdekében!

Célok

Érvelés gyakorlása, csapatmunka gyakorlása, behelyezkedés a tanárok, diákok, szülők szerepébe a tanítás szabadságához való jog megismerése érdekében. Érdekérvényesítés gyakorlása. Az állampolgárok jogainak és a köztisztviselők kötelezettségeinek megismerése.

Emberi jogok

- ↳ Tanítás szabadságához (oktatáshoz) való jog
- ↳ Sztrájkhoz való jog

Eszközök

- ↳ Szerepkártyák előre kinyomtatva.
- ↳ Egy facilitátor szükséges, aki egy minisztériumi ügyintézőt játszik.

Időtartam és létszám

45 perc. Legalább 3-4 fő.

A gyakorlat leírása

A szerepjáték előtt fontos a résztvevőket rámelegíteni néhány rövid képszínházas játékkal a későbbi szerepjátékra. Képszínházas gyakorlatokat az Artemisszió Alapítvány kiadványából alkalmazhatunk.

- Osszuk ki a szerepkártyákat, és adjunk a csoportoknak 5-10 percet, hogy dolgozzák ki a saját érveiket, amelyeket a minisztériumi ügyintézőnek el akarnak mondani. Ha a csoportokban legalább 3-4 fő van, akkor minden csoport válasszon magának egy szóvivőt, aki a minisztériumi ügyintézővel való tárgyaláson elmondja a csoport érveit. A gyakorlat játszható szerepenként csak egy-egy fővel is.

¹⁴ Ld. fent: A fórum színház dramaturgiája.

A gyakorlat leírása

- a. Tanárok szakszervezetének képviselői: összegyűjtöttek diákönkormányzatokkal és szülői szervezetekkel együtt 100.000 aláírást a tanárok fizetésének emeléséért (vagy bármi másért, pl. a tanárok sztrájkjogának visszaállításáért, a tanítás reggel 9-es kezdéséért stb.). Az aláírásokat akarjátok átadni a minisztériumi ügyintézőnek, és el akarjátok érni, hogy az oktatásért felelős miniszter tárgyaljon veletek.
 - b. Diákok önkormányzata: összegyűjtöttek a tanárok szakszervezetével és szülői szervezetekkel együtt 100.000 aláírást a tanárok fizetésének emeléséért (vagy bármi másért, pl. a tanárok sztrájkjogának visszaállításáért, a tanítás reggel 9-es kezdéséért stb.). Az aláírásokat át akarjátok adni a minisztériumi ügyintézőnek, és el akarjátok érni, hogy az oktatásért felelős miniszter tárgyaljon veletek.
 - c. Szülői szervezetek képviselői: összegyűjtöttek diákönkormányzatokkal és a tanárok szakszervezetével együtt 100.000 aláírást a tanárok fizetésének emeléséért (vagy bármi másért, pl. a tanárok sztrájkjogának visszaállításáért, a tanítás reggel 9-es kezdéséért stb.). Az aláírásokat akarjátok átadni a minisztériumi ügyintézőnek, és el akarjátok érni, hogy az oktatásért felelős miniszter tárgyaljon veletek.
2. A minisztériumi ügyintéző fogadja a csoportokat. A szereplők át akarják adni az aláírásokat, és elmondják az érveiket, amelyek alapján a miniszteri tárgyalást kérik. A minisztériumi ügyintézőt játszó facilitátor először nem szeretné átvenni az aláírásokat sem, nemhogy az igényt, hogy tárgyalni szeretnének a miniszterrel. A szereplők feladata érvekkel előállni. Az ügyintéző feladata először ellenállni ezeknek, de az érvek hatására fokozatosan enyhüljön az elutasító hozzáállása.

Megfelelő érvek lehetnek:

- ↘ ügyintéző empátiájának felkeltése;
 - ↘ jogszabályokra való hivatkozás;
 - ↘ kérni az ügyintézőt, hogy adja írásba, hogy nem veszi át az aláírásokat;
 - ↘ panaszt kilátásba helyezni az együttműködési kötelezettsége megszegése miatt;
 - ↘ kérni a felettesét, hogy intézkedjen az ügyintéző helyett;
 - ↘ felvetni, hogy médiához fordulnak;
 - ↘ felvetni, hogy civil szervezetekhez fordulnak segítségért.
3. Az ügyintézőt játszó facilitátor a végén enyhüljön meg és vegye át az aláírásokat. Az igényt is továbbíthatja, hogy tárgyalni szeretnének a miniszterrel.

A gyakorlat leírása

4. Demechanizáció, azaz szerepből kilépés: mindenki, aki játszott, elmondja hangosan egymás után, hogy “én már nem a tanárok/diákok/szülők képviselője vagyok”, “én már nem az ügyintéző vagyok”, hanem XYZ (a saját nevét).
5. Feldolgozó beszélgetés javasolt kérdései:
 - Hogy éreztétek magatokat a szerepben?
 - Milyen érvek működtek jól, és melyek kevésbé?
 - Kinek van hasonló élménye a való életből?
 - Mit tanultatok a játékból?

A gyakorlat neve

Lépj egyet előre!¹⁸

Célok

A résztvevők tudatosságát növelni a menekültek és bevándorlók sokféle tapasztalataival és a helyzetük sérülékenységevel, vagy kiváltságaival kapcsolatban.

Emberi jogok

- Menedékhez való jog
- A szabad mozgáshoz való jog
- Diszkrimináció tilalma

Eszközök

- A játékhoz szükséges szerepek egy-egy papírdarabra ráírva.
- A játékot feldolgozó kérdések leírva.

Időtartam és létszám

30-40 perc, 6-30 fő

A gyakorlat leírása

1. A résztvevők egy kalapból kihúzzák a szerepeket tartalmazó papírdarabokat. Mindenki egyet húz. Ha több résztvevő van, mint szerep, akkor több szereppapírt kell beletenni a kalapba, nyugodtan lehet több embernek is ugyanaz a szerepe.

¹⁸ A gyakorlat a Kompaszi emberi jogi gyakorlatokat tartalmazó kézikönyvből származó “Tegy egy lépést előre!” nevű gyakorlatának átdolgozott változata. Az átdolgozást és ez alapján a gyakorlatot Lili, Andrej és Dávid emberi jogi mentoraink valósították meg. A Kompaszi számos további remek emberi jogi gyakorlatot tartalmaz: <https://www.coe.int/hu/web/compass>

A gyakorlat leírása

Szerepek:

- Egy pakisztáni futár, aki alacsony fizetésért dolgozik a Foodorának.
- Egy német diák, aki a Semmelweis Egyetemen tanul.
- Egy 17 éves roma lány, aki soha nem fejezte be az általános iskolát.
- Egy muszlim lány, aki egy nagyon vallásos családban él.
- Egy csődközeli állapotban lévő kínai bolt tulajdonosa.
- Egy 25 éves ukrán menekült, aki ideiglenes védelemben részesült.
- Egy török bevándorló fia, aki egy sikeres gyorséttermet üzemeltet.
- Egy népszerű afrikai származású divatmodell.
- Egy gazdag amerikai üzletember.
- Egy híres roma orvos, aki néhány éve költözött Budapestre.
- Egy fülöp-szigeteki munkás, akit egy gyár alkalmaz
- Egy középkorú magyar vállalkozó vietnámi felesége.
- Egy thaimasszázs-szalomban dolgozó ázsiai nő.
- Egy afroamerikai kosárlabdázó egy magyar első ligás csapatban.
- Egy indiai informatikus, aki egy multinacionális high-tech cégnél dolgozik.
- Egy afgán menekült, aki menedékjogot kapott, de még nincs munkája.

2. A facilitátor mondja el, hogy minden szereplő Magyarországon él a jelenben. A résztvevők képzeljék bele magukat a kihúzott szerepükbe. A facilitátor segítse a beleélésüket az alábbi kérdésekkel:

- Mi lenne a neved?
- Hogy nézel ki?
- Mi a legfontosabb számodra az életben?
- Mi a legnagyobb problémád az életedben?

3. A résztvevők álljanak fel a teremben egy sorba egymás mellé. A facilitátor felolvassa az alábbi állításokat. Ha valamelyiket a szerepben lévő résztvevők igaznak gondolják magukra nézve, lépjenek egyet előre. Állítások:

- A közeljövőben jobb lakásba költözhetsz.
- Megpróbálnál helyi barátokat szerezni.
- Nem félsz gyakorolni a hétköznapiakban a vallásod előírásait, és nyilvánosan viselni a vallásod jelképeit.
- Nem félsz kiállni a véleményedért a nyilvánosság előtt.

A gyakorlat leírása

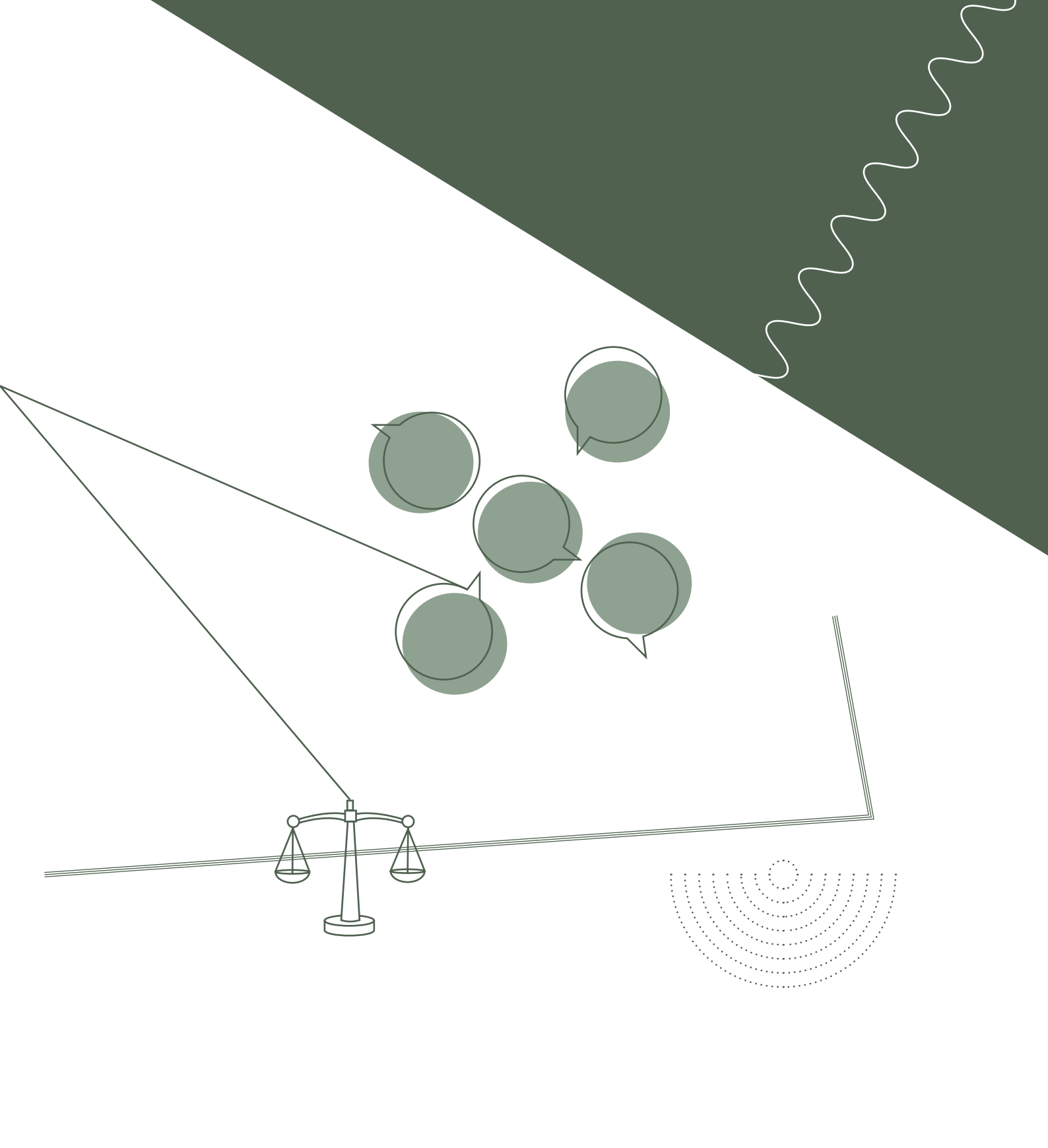
- Nem félsz attól, hogy megállít a rendőrség.
- Tudod, hová fordulhatsz érdekvédelmi segítségért/tanácsért.
- Anyagi segítséget kérsz a kormánytól/jótekonysági szervezetektől.
- Soha nem érzed magad hátrányos megkülönböztetésben származásod miatt.
- A magyar médiában objektíven ábrázolják a te helyzetekben lévő embereket.
- Tudsz venni egy új laptopot, ha a régi már nem működik.
- Van egy helyi barátod, aki vészhelyzetben tud segíteni neked.
- Pénzt kell küldened a hazádba a családtagjaidnak.
- Nem aggódsz a gyermekeid jövője miatt.

Kérdések a feldolgozó beszélgetéshez:

- Milyen érzés volt előrelépni? Milyen volt helyben maradni?
- Azok, akik gyakran léptek előre, mikor vették észre, hogy egyesek lemaradtak?
- Érezte közületek valaki, hogy egyes esetekben alapvető emberi jogok sérülnek?
- Meg tudjátok tippelni, hogy ki milyen szerepet játszott? (Ezen a ponton a résztvevők elárulhatják egymásnak a szerepüket.)
- Mennyire volt könnyű vagy nehéz belehelyezkedni egy adott szerepbe? Mi alapján képzeltek el azt a személyt, akit játszottatok?
- Tükrözi-e ez a gyakorlat a társadalmat? Ha igen, hogyan?
- Mely emberi jogok sérülésének veszélye merül fel az egyes szereplők esetében? Voltak-e olyan szereplők, akik szerint az emberi jogokat mások nem tartották tiszteletben, illetve ők nem tudták gyakorolni azokat?
- Mik lehetnének az első lépések a társadalmi egyenlőtlenségek felszámolása felé?

Ha a kézikönyv bármilyen részével kapcsolatban kérdése, észrevétele van, nyugodtan lépjen kapcsolatba Somogyvári Zoltánnal ezen az email címen keresztül: zoltan.somogyvari@helsinki.hu

Szívesen várjuk fiatalok, tanárok és más civil szervezetek hasonló tapasztalatainak a megosztását is.

MAGYAR
HELSINKI
BIZOTTSÁG